

Голас Радзімы

№ 12 (1894)
21 сакавіка 1985 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

ІНФАРМАЦЫЙНАЕ ПАВЕДАМЛЕННЕ

аб Пленуме Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза

11 сакавіка 1985 года адбыўся нечарговы Пленум Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

Па даручэнню Палітбюро ЦК Пленум адкрыў член Палітбюро, сакратар ЦК КПСС таварыш Гарбачоў М. С.

У сувязі са смерцю Генеральнага сакратара ЦК КПСС, Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР К. У. Чарненкі ўдзельнікі Пленума ўшанавалі памяць Канстанціна Усцінавіча Чарненкі мінутай жалобнага маўчання.

Пленум адзначыў, што Камуністычная партыя Савецкага Саюза, увесь савецкі народ панеслі цяжкую страту. Памёр выдатны партыйны і дзяржаўны дзеяч, патрыёт і інтэрнацыяналіст, паслядоўны змагар за перамогу ідэалаў камунізму і міру на зямлі.

Усе жыццё Канстанціна Усцінавіча Чарненкі да канца было аддадзена справе ленінскай партыі, інтарэсам савецкага народа. Куды ён ні накіроўваў партыю, ён нязменна, з уласцівай яму самаадданасцю, змагаўся за ажыццяўленне палітыкі КПСС.

Многа ўвагі ўдзяляў Канстанцін Усцінавіч Чарненка паслядоўнаму правядзенню курсу на ўдасканаленне развітога сацыялізму, на вырашэнне буйных задач эканамічнага і сацыяльнага развіцця, павышэнне дабрабыту і культуры савецкага народа, на далейшы ўздым творчай актыўнасці мас, паляпшэнне ідэалагічнай работы, умацаванне дысцыпліны, законнасці і парадку.

Вялікі ўклад унёс Канстанцін Усцінавіч Чарненка ў далейшае развіццё ўсебаковага супрацоўніцтва з брацкімі краінамі сацыялізму, ажыццяўленне сацыялістычнай эканамічнай інтэграцыі, умацаванне пазіцыі сацыялістычнай садружнасці. Пад яго кіраўніцтвам цвёрда і паслядоўна праводзіліся ў жыццё прынцыпы мірнага суіснавання дзяржаў з розным грамадскім ладам, даваўся рашучы адпор агрэсіўным задумам імперыялізму, вялася нястомная барацьба за спыненне навязанай імперыялізмам гонкі ўзбраенняў, ліквідацыю пагрозы ядзернай вайны, за забеспячэнне надзейнай бяспекі народаў.

Як зранку вока бярог Канстанцін Усцінавіч Чарненка адзінства нашай Камуністычнай партыі, калектыўны характар дзейнасці Цэнтральнага Камітэта і яго Палітбюро. Ён заўсёды імкнуўся да таго, каб партыя на ўсіх узроўнях дзейнічала як згуртаваны, зладаны і баявы арганізм. У адзінстве думак і спраў камуністаў бачыў ён залог усіх нашых поспехаў, пераадоленне недахопаў, залог наступальнага руху наперад.

Пленум падкрэсліў, што ў гэтыя жалобныя дні камуністы, увесь савецкі народ яшчэ цясней згуртоўваюцца вакол Цэнтральнага Камітэта партыі і яго Палітбюро. У партыі савецкія людзі з поўнай падставай бачаць кіруючую і накіроўваючую сілу грамадства і поўныя рашучасці беззапаветна змагацца за рэалізацыю ленінскай унутранай і знешняй палітыкі КПСС.

Удзельнікі Пленума ЦК выказалі глыбокае спачуванне родным і блізкім памёршага.

Пленум ЦК разгледзеў пытанне аб выбарні Генеральнага сакратара ЦК КПСС.

Па даручэнню Палітбюро з прамовай па гэтым пытанню выступіў член Палітбюро таварыш Грамыка А. А. Ён унёс прапанову выбраць Генеральным сакратаром ЦК КПСС таварыша Гарбачоў М. С.

Генеральным сакратаром Цэнтральнага Камітэта КПСС Пленум аднадушна выбраў таварыша Гарбачова М. С.

Затым на Пленуме выступіў Генеральны сакратар ЦК КПСС таварыш Гарбачоў М. С. Ён выказаў глыбокую ўдзячнасць за выказанае давер'е, аказанае яму Цэнтральным Камітэтам КПСС, адзначыў, што вельмі добра разумее, наколькі вялікая звязаная з гэтым адказнасць.

Таварыш Гарбачоў М. С. запэўніў Цэнтральны Камітэт КПСС, што ён прыкладзе ўсе сілы, каб верна служыць нашай партыі, нашаму народу, вялікай ленінскай справе, каб няўхільна ажыццяўляўся праграмныя ўстаноўкі КПСС, забяспечвалася пераемнасць у вырашэнні задач далейшага ўмацавання эканамічнай і абароннай магутнасці СССР, павышэння дабрабыту савецкага народа, умацавання міру, каб настойліва праводзілася ў жыццё ленінская ўнутраная і знешняя палітыка Камуністычнай партыі Савецкай дзяржавы.

На гэтым Пленум ЦК закончыў сваю работу.

Міхаіл Сяргеевіч ГАРБАЧОЎ

Міхаіл Сяргеевіч Гарбачоў нарадзіўся 2 сакавіка 1931 года ў сяле Прывольным Чырвонагардзейскага раёна Стаўрапольскага краю ў сям'і селяніна.

У хуткім часе пасля Вялікай Айчыннай вайны 1941—1945 гадоў ва ўзросце 15 гадоў ён пачаў сваю працоўную дзейнасць. Працаваў механізатарам машына-трактарнай станцыі. У 1952 годзе ўступіў у члены КПСС. У 1955 годзе закончыў Маскоўскі дзяржаўны ўніверсітэт імя М. В. Ламаносава (юрыдычны факультэт), а ў 1967 годзе — Стаўрапольскі сельскагаспадарчы інстытут, атрымаўшы спецыяльнасць вучонага агранома-эканаміста.

З 1955 года М. С. Гарбачоў — на камсамольскай і партыйнай рабоце. Працуе ў Стаўрапольскім краі: першым сакратаром Стаўрапольскага гаркома ВЛКСМ, намеснікам загадчыка аддзела прапаганды і агітацыі, а затым другім і першым сакратаром крайкома камсамола.

У сакавіку 1962 года М. С. Гарбачоў быў вылучаны парторгам Стаўрапольскага тэрытарыяльна-вытворчага калгасна-саўгаснага ўпраўлення, а ў снежні таго ж года зацверджаны загадчыкам аддзела партыйных органаў крайкома КПСС.

У верасні 1966 года ён выбіраецца першым сакратаром Стаўрапольскага гаркома партыі. Са жніўня 1968 года М. С. Гарба-

чоў працуе другім сакратаром, а ў красавіку 1970 года выбіраецца першым сакратаром Стаўрапольскага крайкома КПСС.

М. С. Гарбачоў — член Цэнтральнага Камітэта КПСС з 1971 года. Быў дэлегатам XXII, XXIV, XXV і XXVI зездаў партыі. У 1978 годзе выбраны сакратаром ЦК КПСС, у 1979 годзе — кандыдатам у члены Палітбюро ЦК КПСС. У кастрычніку 1980 года М. С. Гарбачоў пераведзены з кандыдата ў члены Палітбюро ЦК КПСС. Дэпутат Вярхоўнага Савета СССР 8—11-га скліканняў, старшыня Камісіі па замежных справах Савета Саюза. Дэпутат Вярхоўнага Савета РСФСР 10—11-га скліканняў.

Міхаіл Сяргеевіч Гарбачоў — вядомы дзеяч Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы. На ўсіх пасадах, якія яму даручае партыя, працуе з уласцівымі яму ініцыятывай, энергіяй і самаадданасцю, аддае свае веды, багаты вопыт і арганізатарскі талент ажыццяўленню палітыкі партыі, беззапаветна служыць вялікай справе Леніна, інтарэсам працоўнага народа.

За заслугі перад Камуністычнай партыяй і Савецкай дзяржавай М. С. Гарбачоў узнагароджаны трыма ордэнамі Леніна, ордэнамі Кастрычніцкай Рэвалюцыі, Працоўнага Чырвонага Сцяга, «Знак Пашаны» і медалямі.

Прамова Генеральнага сакратара ЦК КПСС таварыша М. С. ГАРБАЧОВА на Пленуме ЦК КПСС 11 сакавіка 1985 года

Дарагія таварышы!

Усіх нас, усю нашу партыю і краіну напаткала цяжкае гора. Памёр верны левінец, выдатны дзеяч Камуністычнай партыі Савецкага Саюза і Савецкай дзяржавы, міжнароднага камуністычнага руху, чалавек чулай душы і вялікага арганізатарскага таленту — Канстанцін Усцінавіч Чарненка.

Вялікі і слаўны шлях прайшоў Канстанцін Усцінавіч. На кожным участку, які яму даручала партыя, усё больш поўна раскрываліся яго талент, умненне працаваць з людзьмі. На пасадзе Генеральнага сакратара ЦК КПСС, Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Канстанцін Усцінавіч Чарненка аддаваў усе сілы і веды развіццю эканомікі краіны, росту дабрабыту і культуры народа, забеспячэнню бяспекі Радзімы, захаванню і ўмацаванню міру на зямлі.

Як зрэнку вока бярог Канстанцін Усцінавіч Чарненка адзінства Камуністычнай партыі, калектыўны характар дзейнасці Цэнтральнага Камітэта і яго Палітбюро. Ён заўсёды імкнуўся да таго, каб партыя на ўсіх узроўнях дзейнічала як згуртаваны, зладжаны і баявы арганізм. У адзінстве думак і спраў камуністаў бачыў ён залог поспехаў, пераадолення недахопаў, залог паступовага руху наперад.

Стратэгічная лінія, выпрацаваная на XXVI з'ездзе, наступных Пленумах ЦК пры актыўным удзеле Юрыя Уладзіміравіча Андрэпава і Канстанціна Усцінавіча Чарненкі, была і застаецца нязменнай. Гэта — лінія на паскарэнне сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны, на ўдасканаленне ўсіх бакоў жыцця грамадства. Размова ідзе аб пераўтварэнні матэрыяльна-тэхнічнай базы вытворчасці. Размова ідзе аб удасканаленні сістэмы грамадскіх адносін, перш за ўсё эканамічных. Размова ідзе аб развіцці самога чалавека, аб якасным паліпшэнні матэрыяльных умоў яго жыцця і працы, яго духоўнага аблічча.

Нам трэба будзе дабіцца рашаючага павароту ў пераводзе народнай гаспадаркі на рэйкі інтэнсіўнага развіцця. Мы павінны, абавязаны ў кароткія тэрміны выйсці на самыя перадавыя навукова-тэхнічныя пазіцыі, на вышэйшы сусветны ўзровень прадукцыйнасці грамадскай працы.

Каб больш паспяхова і хутчэй вырашыць гэту задачу, неабходна і далей настойліва ўдасканаліць гаспадарчы механізм і ўсю сістэму кіравання. Ідучы па гэтым шляху, выбіраючы аптымальныя рашэнні, важна творча прымяняць асноватворныя прынцыпы сацыялістычнага гаспадарання. Гэта значыць — няўхільна ажыццяўляць планавае развіццё

эканомікі, умацоўваць сацыялістычную ўласнасць, расшыраць правы, павышаць самастойнасць і адказнасць прадпрыемстваў, умацаваць іх зацікаўленасць у канчатковых выніках работы. Гэта значыць падпарадкоўваць усё эканамічнае развіццё ў канчатковым выніку інтарэсам савецкіх людзей.

Партыя будзе няўхільна праводзіць распрацаваную ёю сацыяльную палітыку. Усё ў імя чалавека, для ішчасця чалавека — гэта праграмае палажэнне павінна напаяніцца ўсё больш глыбокім і канкрэтным зместам. Зразумела, што паліпшэнне ўмоў жыцця чалавека павінна грунтавацца на яго ўзрастаючым укладзе ў агульную справу. Там, дзе дапускаюцца адхіленні ад гэтага прынцыпу, непазбежна парушаецца сацыяльная справядлівасць, якая з'яўляецца важнейшым фактарам адзінства і стабільнасці сацыялістычнага грамадства.

Як адну з карэнных задач унутранай палітыкі партыя разглядае далейшае ўдасканаленне і развіццё дэмакратыі, усёй сістэмы сацыялістычнага самакіравання народа. Задачы тут шматгранныя. Нямаюць гэтым плане рэалізавацца. Маецца на ўвазе далейшае павышэнне ролі Саветаў, актывізацыя прафсаюзаў, камсамола, народнага кантролю, працоўных калектываў. Але наперадзе настойлівае работа і па ўжо намечаных, і па новых напрамках.

Паглыбленне сацыялістычнай дэмакратыі непарыўна звязана з павышэннем грамадскай свядомасці. Эфектыўнасць выхавальнай работы праўляецца перш за ўсё ў тым, як рабочыя, калгаснікі, інтэлігенцыя ўдзельнічаюць у вырашэнні вялікіх і малых праблем, як яны працуюць, як змагаюцца з недахопамі. Павышэнне працоўнай і сацыяльнай актывнасці савецкіх людзей, умацаванне дысцыпліны, выхаванне патрыятызму і інтэрнацыяналізму — важная задача ўсёй ідэалагічнай дзейнасці.

Пры гэтым будучы і надалей прымацца рашучыя меры па далейшаму навядзенню парадку, ачышчэнню нашага жыцця ад чужых з'яў, ад любых замахаў на інтарэсы грамадства і яго грамадзян, па ўмацаванню сацыялістычнай законнасці.

Мы і далей абавязаны расшыраць публічнасць у рабоце партыйных, савецкіх, дзяржаўных і грамадскіх арганізацый. У. І. Ленін гаварыў, што дзяржава моцная свядомасцю мас. Наша практыка поўнасцю пацвердзіла гэты вывад. Чым лепш пайфармаваны людзі, тым больш свядома яны дзейнічаюць, тым больш актывна падтрымліваюць партыю, яе планы і праграмныя мэты.

У галіне знешняй палітыкі наш курс ясны і паслядоўны.

Гэта — курс міру і прагрэсу.

Першая заповедзь партыі і дзяржавы — берагчы і ўсямерна ўмацоўваць брацкую дружбу з нашымі бліжэйшымі саратнікамі і саюзнікамі — краінамі вялікай сацыялістычнай садружнасці. Мы будзем рабіць усё, што ад нас залежыць, для расшырэння ўзаемадзеяння з сацыялістычнымі дзяржавамі, для павышэння ролі і ўплыву сацыялізму ў сусветных справах. Мы хацелі б сур'ёзна паліпшэння адносін з Кітайскай Народнай Рэспублікай і лічым, што пры наяўнасці ўзаемнасці гэта зусім магчыма.

Савецкі Саюз падтрымліваў барацьбу народаў за вызваленне ад каланіяльнага прыгнёту. І сёння нашы сімпатыі — на баку краін Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі, якія ідуць па шляху ўмацавання незалежнасці і сацыяльнага абнаўлення. Яны для нас — сябры і партнёры ў барацьбе за трывалы мір, за лепшыя, справядлівыя адносіны паміж народамі.

Што ж датычыць адносін з капіталістычнымі дзяржавамі, то хачу сказаць наступнае. Мы будзем цвёрда ісці левым курсам міру і мірнага суіснавання. На добрую волю Савецкага Саюза заўсёды адкажа добрай воляй, на давер'е — давер'ем. Але ўсе павінны ведаць, што інтарэсам нашай Радзімы і яе саюзнікаў мы не здрадзім ніколі.

Мы цэннім поспехі разрадкі міжнароднай напружанасці, дасягнутыя ў 70-я гады, і гатовы ўдзельнічаць у працягу працэсу наладжвання мірнага, узаемавыгаднага супрацоўніцтва паміж дзяржавамі на аснове раўнапраўя, узаемнай павагі і неўмяшання ва ўнутраныя справы. Новымі крокамі ў гэтым напрамку можна было б дастойна адзначыць саракагоддзе Вялікай Перамогі над гітлераўскім фашызмам і японскім мілітарызмам.

Ніколі раней над чалавецтвам не нависала такая страшная пагроза, як у нашы дні. Адзіны разумны выхад з узніклага становішча — гэта дагаворнасць процістаячых сіл аб неадкладным спыненні гонкі ўзбраенняў — перш за ўсё ядзерных — на зямлі і недапушчэнні яе ў космасе. Дагаворнасць на сумленнай і раўнапраўнай аснове, без спроб «перайграць» другі бок і дыктаваць яму свае ўмовы. Дагаворнасць, якая дапаможа ўсім прайсці наперад да жаданай мэты — поўнага знішчэння і забароны назаўсёды ядзернай зброі, да поўнай ліквідацыі пагрозы ядзернай вайны. У гэтым мы цвёрда перакананы.

Заўтра ў Жэневе пачнуцца перагаворы паміж Савецкім Саюзам і Злучанымі Штатамі Амерыкі. Падыход СССР да гэтых перагавораў добра вядомы. Магу

толькі яшчэ раз пацвердзіць: мы не імкнемся да дасягнення аднабаковых пераваг перад Злучанымі Штатамі, перад краінамі НАТО, да ваеннай перавагі над імі; мы хочам спынення, а не прадаўжэння гонкі ўзбраенняў — і таму прапануем замарозіць ядзерныя арсеналы, спыніць далейшае разгортванне ракет; мы хочам сапраўднага і буйнога скарачэння накупленых узбраенняў, а не стварэння ўсё новых сістэм зброі, няхай гэта будзе ў космасе або на зямлі.

Хацелася, каб нашы партнёры па перагаворах у Жэневе зразумелі пазіцыю Савецкага Саюза і адказалі ўзаемнасцю. Тады пагадненне стала б магчымым. Народы свету ўздыхнулі б з палёгкай.

КПСС — партыя інтэрнацыянальная па сваёй прыродзе. Нашы аднадумцы за рубяжом могуць быць упэўнены: у барацьбе за мір і сацыяльны прагрэс партыя Леніна, як заўсёды, будзе цесна супрацоўнічаць з брацкімі камуністычнымі, рабочымі, рэвалюцыйна-дэмакратычнымі партыямі, выступаць за адзінства і актывнае ўзаемадзеянне ўсіх рэвалюцыйных сіл.

Таварышы! Вырашэнне складаных задач, якія стаяць перад намі, прадугледжвае далейшае ўмацаванне партыі, павышэнне яе арганізуючай і кіруючай ролі. КПСС заўсёды зыходзіла і зыходзіць з той левінскай думкі, што прынцыповая палітыка — адзіна правільная палітыка. Такая палітыка, распрацоўваемая калектываў, будзе ажыццяўляцца паслядоўна і няўхільна. Партыя — іменная сіла, якая здольна ўлічыць інтарэсы ўсіх класаў і сацыяльных груп, усіх нацый і народнасцей краіны, згуртаваць іх разам, мабілізаваць энергію народа на агульную справу камуністычнага будаўніцтва.

Палітыка партыі была і будзе накіравана на ўмацаванне саюза рабочага класа, калгаснага сялянства і інтэлігенцыі, на няўхільнае ўмацаванне дружбы народаў нашай вялікай многанацияльнай дзяржавы.

КПСС будзе ўсямерна развіваць творчую ініцыятыву моладзі, клясацыяца аб паліпшэнні ўмоў працы і быту жанчын, аб патрэбах і запатрабаваннях ветэранаў вайны і працы.

У складанай міжнароднай абстаноўцы, як ніколі, важна падтрымліваць абараназдольнасць нашай Радзімы на такім узроўні, каб патэнцыяльныя агрэсары добра ведалі: замах на бяспеку Савецкай краіны і яе саюзнікаў, на мірнае жыццё савецкіх людзей будзе сустрэты сакрушальным ударам адказ. Нашы слаўныя Узброеныя Сілы будуць і ў далейшым мець для гэтага ўсё неабходнае.

Цяпер шырока разгарнулася падрыхтоўка да XXVII з'езда КПСС. На ім будзе

разгледжана новая рэдакцыя Праграмы партыі, вызначаны перспектывы развіцця краіны на наступную пяцігодку і да 2000 года.

Час патрабуе напружанай, творчай работы ўсіх партыйных арганізацый зверху да низу. На ўсіх участках, скрозь і ўсюды камуністы павінны быць прыкладам выканання грамадзянскага абавязку, добра сумленнай працы на карысць грамадства, паўсюдна ўсталёўваць левінскі стыль у рабоце. У першую чаргу гэта адносіцца да кадраў партыі, да партыйных і дзяржаўных кіраўнікоў. КПСС будзе няўхільна праводзіць лінію на ўмацаванне патрабавальнасці, на павышэнне адказнасці за даручаную справу.

Пасля завяршэння Пленума члены Цэнтральнага Камітэта, першыя сакратары абкомаў, усе яго ўдзельнікі раз'едуцца на месцы з тым, каб з новай энергіяй узяцца за справы. А спраў чакаецца нямала. Перш за ўсё трэба паспяхова завяршыць работу па выкананню планаў эканамічнага і сацыяльнага развіцця сёлетняга года і забяспечыць тым самым упэўнены старт наступнай пяцігодкі.

Суровая зіма некалькі затармазіла рэалізацыю планавых заданняў у радзе галін. Значыць, цяпер трэба сабрацца, мабілізаваць рэзервы, напружыць усе сілы, каб ліквідаваць недаробленае і да канца года выйсці на намечаныя рубяжы.

Таварышы, у гэтыя дні мы яшчэ больш востра адчуваем, наколькі магутныя і мабільныя рады камуністаў, наколькі згуртаваны і адзіны наш савецкі народ. На нядаўніх выбарах савецкія людзі зноў выказалі аднадздушную падтрымку курсу нашай партыі і дзяржавы. Гэта падтрымка натхняе і абавязвае.

Сёння Пленум Цэнтральнага Камітэта ўсклаў на мяне складаныя і вялікія абавязкі Генеральнага сакратара ЦК КПСС. Добра разумею, наколькі вялікае аказана мне давер'е і наколькі вялікая звязаная з гэтым адказнасць. У будучай рабоце разлічваю на падтрымку і актывную дапамогу членаў Палітбюро, кандыдатаў у члены Палітбюро і сакратароў ЦК, Цэнтральнага Камітэта партыі ў цэлым. Ваш шматгранны вопыт — згустак гістарычнага вопыту нашага народа. Абяцаю вам, таварышы, прыкладзі ўсе сілы, каб верна служыць нашай партыі, нашаму народу, вялікай левінскай справе.

Дазвольце выказаць упэўненасць, што, ідучы насустрач XXVII з'езду КПСС, народ і партыя, згуртаваныя вакол Цэнтральнага Камітэта, зробяць усё, каб яшчэ багацейшай і больш магутнай была наша Савецкая Радзіма, каб я паўней раскрылася стваральныя сілы сацыялізму.

Ад Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, Савета Міністраў СССР

Цэнтральны Камітэт Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР і Савет Міністраў СССР з глыбокім смуткам паведамляюць партыі і ўсяму савецкаму народу, што 10 сакавіка 1985 года ў 19 гадзін 20 мінут пасля цяжкай

хваробы памёр Генеральны сакратар Цэнтральнага Камітэта КПСС, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Канстанцін Усцінавіч ЧАРНЕНКА.

Імя Канстанціна Усцінавіча Чарненкі —

выдатнага дзеяча Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы, стойкага барацьбіта за ідэалы камунізму, за мір — назаўсёды захаванае ў сэрцах савецкіх людзей, усяго прагрэсіўнага чалавецтва.

Канстанцін Усцінавіч ЧАРНЕНКА

10 сакавіка 1985 года на семдзясят чацвёртым годзе жыцця пасля цяжкай хваробы памёр Генеральны сакратар Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Саветаў Саюза, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, тройчы Герой Сацыялістычнай Працы Канстанцін Усцінавіч Чарненка.

Перастала біцца сэрца выдатнага дзеяча Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы, міжнароднага камуністычнага і рабочага руху. Усё жыццё і дзейнасць Канстанціна Усцінавіча Чарненкі аддадзена беззапаветнаму служэнню справе партыі і народа, барацьбе за ўмацаванне эканамічнай і абароннай магутнасці Радзімы, павышэнне дабрабыту савецкіх людзей, за ўсебаковае ўдасканаленне нашага сацыялістычнага грамадства, за захаванне і ўмацаванне міру на зямлі.

Канстанцін Усцінавіч Чарненка нарадзіўся 24 верасня 1911 года ў сялянскай сям'і ў вёсцы Вялікая Цесь Навасёлаўскага раёна Краснаярскага краю. Працоўнае жыццё К. У. Чарненка пачаў з ранніх гадоў, працуючы па найму ў кулакоў. Уся яго далейшая працоўная дзейнасць звязана з кіруючай работай у камсамольскіх, а затым у партыйных органах. У 1929—1930 гадах К. У. Чарненка загадваў аддзелам прапаганды і агітацыі Навасёлаўскага райкома ВЛКСМ Краснаярскага краю. У 1930 годзе ён пайшоў добраахвотнікам у Чырвоную Армію, дзе ў 1931 годзе ўступіў у рады Камуністычнай партыі. Да 1933 года служыў у пагранічных войсках, быў сакратаром партыйнай арганізацыі пагранічнай заставы.

Закончыўшы службу ў арміі, К. У. Чарненка працаваў у Краснаярскім краі: загадчыкам аддзела прапаганды і агітацыі Навасёлаўскага і Уярскага райкомаў партыі, дырэктарам Краснаярскага крайовага Дома партыйнай асветы, намеснікам загадчыка аддзела прапаганды і агітацыі, сакратаром Краснаярскага крайкома партыі.

З 1945 года пасля заканчэння Вышэйшай школы партарганізатару пры ЦК ВКП (б) К. У. Чарнен-

ка працаваў сакратаром Пензенскага абкома партыі, а з 1948 года — загадчыкам аддзела прапаганды і агітацыі ЦК Кампартыі Малдавіі.

У 1956 годзе ён быў вылучаны ў апарат ЦК КПСС на пасаду загадчыка сектара Аддзела прапаганды. З 1960 года К. У. Чарненка працаваў начальнікам Сакратарыята Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР. У 1965 годзе ён зацвярджаецца загадчыкам Агульнага аддзела ЦК КПСС. У 1966—1971 гадах К. У. Чарненка — кандыдат у члены ЦК КПСС. На XXIV з'ездзе партыі, у сакавіку 1971 года, выбіраецца членам Цэнтральнага Камітэта КПСС, а ў сакавіку 1976 года на Пленуме ЦК КПСС, які адбыўся пасля XXV з'езда партыі, — сакратаром ЦК КПСС.

З 1977 года К. У. Чарненка — кандыдат у члены Палітбюро, а з 1978 года — член Палітбюро ЦК КПСС.

Нечарговы Пленум ЦК КПСС, які адбыўся 13 лютага 1984 года, выбраў К. У. Чарненку Генеральным сакратаром ЦК КПСС.

К. У. Чарненка быў дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР 7—11 скліканняў і дэпутатам Вярхоўнага Савета РСФСР 10—11 скліканняў. У красавіку 1984 года на першай сесіі Вярхоўнага Савета СССР 11-га склікання К. У. Чарненка быў выбраны Старшынёй Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР.

На высокіх пасадах, лян партыі давярала Канстанціну Усцінавічу Чарненку, ён праявіў сябе як верны і стойкі марксіст-ленінец, актыўны барацьбіт за мір і шчасце людзей. Валодаючы багатым жыццёвым вопытам, глыбокімі тэарэтычнымі ведамі, выдатнымі палітычнымі і арганізатарскімі здольнасцямі, ён унёс вялікі ўклад у калектыўную дзейнасць Цэнтральнага Камітэта партыі па распрацоўцы і ажыццяўленню генеральнай лініі КПСС, ажыццяўленню рашэнняў XXVI з'езда, па развіццю і ўста-

ляванню ленінскага стылю партыйнай і дзяржаўнай работы.

У дакладзе на чэрвеньскім (1983 года) Пленуме ЦК КПСС, у іншых выступленнях К. У. Чарненкі ўсебаковае абгрунтаванне атрымаў стратэгічны курс КПСС — курс на ўдасканаленне пабудаванага ў СССР сацыялізму. З яго імем звязаны далейшае паглыбленне і канкрэтызацыя выпрацаванай партыйнай канцэпцыі развіцця сацыялізму, якая лягла ў аснову работы па падрыхтоўцы новай рэдакцыі Праграмы КПСС.

Многа сіл і ўвагі ўдзяляў К. У. Чарненка ўдасканаленню форм і метадаў ідэйна-выхаваўчай і арганізатарскай работы партыі ў масах, яе кадровай палітыцы, палітычнаму дзейнасці Саветаў, прафсаюзаў і камсамола, творчых саюзаў, органаў народнага кантролю. Значны ўклад К. У. Чарненкі ў распрацоўку рэформы школы.

К. У. Чарненка праяўляў вялікія клопаты аб павышэнні тэмпаў росту грамадскай вытворчасці, усебаковай інтэнсіфікацыі эканомікі, паскарэнні навукова-тэхнічнага прагрэсу, аб удасканаленні гаспадарчага механізма, умацаванні дысцыпліны і арганізаванасці. У яго прамове на кастрычніцкім (1984 года) Пленуме ЦК КПСС атрымала далейшае развіццё аграрная палітыка партыі, вызначаны актуальныя задачы па выкананню Харчовай праграмы, няўхільнаму павышэнню жыццёвага ўзроўню народа.

Узначальваючы Савет абароны СССР, К. У. Чарненка многае зрабіў для ўмацавання абараназдольнасці краіны, павышэння баявой гатоўнасці Савецкіх Узброеных Сіл.

У складанай міжнароднай абстаноўцы К. У. Чарненка нястомна працаваў над правядзеннем у жыццё міралюбівай ленінскай знешняй палітыкі нашай партыі, накіраванай на ўмацаванне міру і міжнароднай бяспекі, спыненне гонкі ўзбраенняў, на ліквідацыю пагрозы ядзернай вайны. Гэта палітыка зна-

ходзіла і знаходзіць аднадушную падтрымку савецкага народа, усіх людзей добрай волі.

Першарадную ўвагу К. У. Чарненка ўдзяляў развіццю і ўмацаванню супрацоўніцтва і згуртаванасці краін сацыялістычнай сярэднясці. Ён паслядоўна выступаў за ўмацаванне адзінства сусветнага камуністычнага і рабочага руху, у падтрымку нацыянальна-вызваленчай барацьбы народаў.

Па ініцыятыве К. У. Чарненкі былі распрацаваны многія канструктыўныя прапановы Саветаў Саюза, накіраваныя на аздаруленне міжнароднай абстаноўкі, на ўсталяванне прынцыпаў мірнага суіснавання дзяржаў з розным грамадскім ладам.

За вялікія заслугі перад Радзімай Канстанцін Усцінавіч Чарненка тройчы ўдастоены звання Героя Сацыялістычнай Працы,

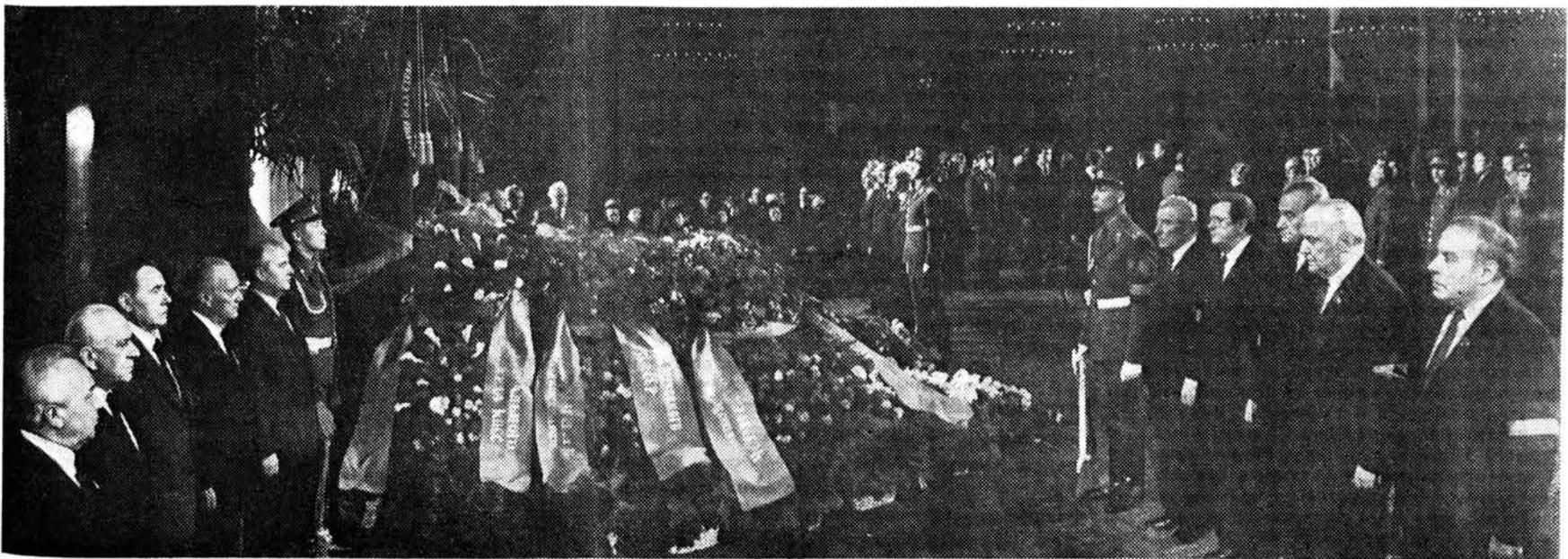
ўзнагароджаны чатырма ордэнамі Леніна, трыма ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, многімі медалямі Саветаў Саюза, а таксама вышэйшымі ўзнагародамі брацкіх краін. Ён з'яўляўся лаўрэатам Ленінскай прэміі.

К. У. Чарненка карыстаўся глыбокай павагай і давер'ем савецкага народа, нашых замежных сяброў. Яго заўсёды вызначалі чужыя адносіны да патрэб і запатрабаванняў працоўных, прынцыповасць і асабістая скромнасць.

Усё жыццё Канстанціна Усцінавіча Чарненкі — яркі прыклад непакіснай адданасці вялікай справе ленінскай партыі, самаадданай працы ў імя перамогі ідэалаў камунізму.

Светлая памяць аб Канстанціне Усцінавічу Чарненку заўсёды захаваецца ў сэрцах камуністаў, усіх савецкіх людзей.

Цэнтральны Камітэт КПСС Прэзідыум Савета Вярхоўнага СССР Савет Міністраў СССР

Кіраўнікі Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы развітаюцца з К. У. Чарненкам.

ЗВАРОТ

Цэнтральнага Камітэта КПСС, Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, Савета Міністраў СССР да Камуністычнай партыі, да савецкага народа

Дарагія таварышы!

Камуністычная партыя Савецкага Саюза, Савецкая дзяржава, увесь савецкі народ панеслі цяжкую страту. Памёр Канстанцін Усцінавіч Чарненка — выдатны партыйны і дзяржаўны дзеяч, патрыёт і інтэрнацыяналіст, паслядоўны змагар за перамогу ідэалаў камунізму і міру на зямлі.

Усё жыццё Канстанціна Усцінавіча Чарненкі да канца аддадзена справе ленинскай партыі, інтарэсам савецкага народа. Куды б ні накіроўвала яго партыя, ён нязменна, з уласцівай яму самаадданасцю, змагаўся за ажыццяўленне палітыкі КПСС, у радах якой знаходзіўся больш чым пяцьдзесят гадоў.

Ад камсамольскага ваяка і парторга пагранічнай заставы да Генеральнага сакратара ЦК КПСС, Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР — такі жыццёвы шлях К. У. Чарненкі. На вышэйшых пасадах у партыі і дзяржаве ва ўсёй паўнаце раскрыўся яго талент арганізатара, кіраўніка ленинскага тыпу. Цэнтральны Камітэт партыі, Палітбюро ЦК КПСС на чале з К. У. Чарненкам вялі вялікую і плённую работу па мабілізацыі працоўных на выкананне рашэнняў XXVI з'езда КПСС, наступных Пленумаў Цэнтральнага Камітэта.

Паслядоўна праводзіў курс на ўдасканаленне развіцця сацыялізму, на вырашэнне буйных задач эканамічнага і сацыяльнага развіцця, павышэнне дабрабыту савецкага народа, далейшы ўздым творчай актыўнасці мас, паліпшэнне ідэалагічнай работы. У цэнтры ўвагі партыі пастаянна знаходзіліся пытанні ўмацавання дысцыпліны, законнасці і парадку, кадравай палітыкі, актывізацыі дзейнасці Саветаў, камсамола, народнага кантролю, школьнай рэформы, павышэння грамадскай ролі літаратуры і мастацтва. Вядзецца актыўная работа па падрыхтоўцы да чарговага, XXVII з'езда КПСС, распрацоўцы новай рэдакцыі Праграмы партыі.

На міжнароднай арэне намаганні партыі канцэнтраваліся на далейшым развіцці ўсебаковага супрацоўніцтва з брацкімі краінамі сацыялізму. З дзейнасцю К. У. Чарненкі звязаны пераход да новага этапу сацыялістычнай эканамічнай інтэграцыі, ўмацаванне пазіцый сацыялістычнай садружнасці.

ЦК КПСС, Савецкая дзяржава цвёрда і паслядоўна праводзілі ў жыццё прынцып мірнага суіснавання дзяржаў з розным грамадскім ладам, рашуча процідейнічалі агрэсіўным задумам і імкненням найбольш рэакцыйных колаў імперыялізму, нястомна змагаліся за спыненне навязанай імперыялізмам гонкі ўзбраенняў, ліквідацыю пагрозы ядзернай вайны, за забеспячэнне надзейнай бяспекі народаў.

У сувязі з цяжкай стратай Цэнтральнага Камітэта КПСС, Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, Савета Міністраў СССР звяртаюцца да камуністаў, да савецкага народа з заклікам яшчэ цясней згуртавацца вакол ленинскага Цэнтральнага Камітэта партыі і яго Палітбюро. У Камуністычнай партыі Савецкага Саюза працоўныя нашай краіны з поўнай падставой бачаць кіруючую і накіроўваючую сілу савецкага грамадства. Усе справы і думкі партыі накіраваны на беззапаветнае служэнне карэнным інтарэсам савецкага народа, справе камунізму.

КПСС узброена неўміручым рэвалюцыйным марксісцка-ленинскім вучэннем. Яна няўхільна ідзе па шляху, указаным Леніным, і з гэтага шляху не зверне ніколі.

Партыя і надалей будзе праводзіць курс на ўсебаковае ўдасканаленне развіцця сацыялізму. Яна лічыць вышэйшым сэнсам сваёй дзейнасці далейшае павышэнне матэрыяльнага і культурнага ўзроўню жыцця народа на аснове інтэнсіфікацыі эканомікі, усмярзнага паскарэння навукова-тэхнічнага прагрэсу. З усёй настойлівасцю будзе ўсё больш поўна ажыццяўляцца ва ўсіх сферах нашага жыцця ўласцівы сацыялізму прынцып сацыяльнай справядлівасці, неадступна праводзіцца адобраная і падтрыманая працоўнымі краінамі лінія на ўмацаванне дысцыпліны, парадку, арганізаванасці. Партыя і далей будзе ўмацоўваць саюз рабочага класа, калгаснага сялянства і інтэлігенцыі, брацкую дружбу савецкіх народаў, якія складаюць аснову жыццядзейнасці нашага грамадства, будзе развіваць сацыялістычную дэмакратыю. Партыя лічыла і лічыць вышэйшымі духоўнымі каштоўнасцямі савецкіх людзей марксісцка-ленинскую перакананасць, калектывізм, патрыятызм, пралетарскі сацыялістычны інтэрнацыяналізм.

КПСС, Савецкая дзяржава рабілі і робяць усё магчымае і неабходнае для ўмацавання сацыялістычнай садружнасці, усталявання пазіцый сацыялізму на сусветнай арэне, для прадухілення ядзернай катастрофы і забеспячэння трывалага міру. Мы хочам і настойліва дабіваемся спынення гонкі ўзбраенняў, прадукцыі мілітарызацыі космасу. Наша канчатковая мэта — поўнае знічэнне ядзернай зброі ўсюды на планеце, поўная ліквідацыя пагрозы ядзернай вайны. Савецкі Саюз нязменна выступае і выступае за канструктыўны дыялог, за практычныя меры, якія вядуць да зніжэння міжнароднай напружанасці, да ўстаўлення атмасферы давер'я, супрацоўніцтва і ўзаема-разумення паміж усімі народамі і дзяржавамі.

Савецкі Саюз нікому не пагражае і не імкнецца да ваеннай перавагі. Але ён не дапусціць таго, каб якая-небудзь іншая краіна або кааліцыя дзяржаў атрымалі такую перавагу. Вось чаму мы і ў далейшым будзем нястомна павышаць пільнасць, ўмацоўваць абараназдольнасць нашай сацыялістычнай Радзімы.

Нашы сімпатыі і наша падтрымка на баку народаў, якія змагаюцца за свабоду і нацыянальную незалежнасць. У барацьбе за мір і сацыяльны прагрэс КПСС нязменна верная паслядоўнаму курсу на ўсмярзнае згуртаванне сіл міжнароднага камуністычнага і рабочага руху.

Мэты партыі ясныя і высякародныя. Яны далі магчымаць КПСС здабыць бязмежнае давер'е працоўных. У адзінстве з народам — сіла партыі. У адзінстве з партыяй, у яе кіраўніцтве — сіла народа.

Канстанцін Усцінавіч Чарненка, які прысвяціў усё сваё жыццё вернаму служэнню партыі, савецкаму народу, назаўсёды застаецца ў памяці камуністаў, усіх савецкіх людзей. Ён застаецца ў нашай памяці як палымяны прапагандыст марксісцка-ленинскіх ідэй, як спагадлівы і патрабавальны кіраўнік, як чалавек чуйны і ўважлівы да патрэб і клопатаў людзей працы.

Цэнтральны Камітэт КПСС, Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР, Савет Міністраў СССР цвёрда ўпэўнены ў тым, што камуністы, усе савецкія людзі, праяўляючы высокую свядомасць і арганізаванасць, будуць працаваць з яшчэ большым энтузіязмам і самаадданасцю, ўмацоўваць эканамічную і абаронную магутнасць нашай Радзімы, дастойна несці сцяг Вялікага Кастрычніка.

УСЕНАРОДНАЯ ЖУРБА

Глыбокі смутак і жалобу ў савецкіх людзей выклікала смерць Канстанціна Усцінавіча Чарненкі — выдатнага дзеяча Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы, міжнароднага камуністычнага і рабочага руху. У адрас ЦК КПСС, Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, Савета Міністраў СССР паступілі шматлікія глыбокія спачуванні ад партыйных, савецкіх, грамадскіх арганізацый, працоўных калектываў, ад савецкіх грамадзян.

Ад камуністаў і працоўных нашай рэспублікі спачуванне накіравалі ЦК Кампартыі Беларусі, Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР і ўрад рэспублікі. Працоўныя Беларусі, гаворыцца ў ім, з глыбокім смуткам і болей у сэрцы ўспрынялі горкую вестку аб заўчаснай смерці Канстанціна Усцінавіча Чарненкі. З яго імем звязана вырашэнне многіх буйных пытанняў эканамічнага і сацыяльнага развіцця, накіраваных на матэрыяльнае і духоўнае забеспячэнне жыцця савецкага народа, ўмацаванне бяспекі і абароннай магутнасці нашай вялікай Радзімы. Ён унёс буйны ўклад у распрацоўку актуальных праблем далейшага ўдасканалення грамадства развіцця сацыялізму, партыйнага і дзяржаўнага кіраўніцтва ўсенароднай справай уздыму эфектыўнасці эканомікі.

Канстанцін Усцінавіч Чарненка праяўляў нястомныя клопаты аб ліквідацыі пагрозы ядзернай вайны, ўмацаванні ўсеагульнага міру, адзінства сацыялістычнай садружнасці, развіцці плённых міжнародных сувязей, згуртавання міжнароднага камуністычнага і рабочага руху.

У гарадах і вёсках Беларусі, як і па ўсёй краіне, былі прыспушчаны жалобныя флагі. Смуткуючы аб смерці паслядоўнага барацьбіта за перамогу ідэалаў камунізму і міру на зямлі, савецкія людзі на прайшоўшых жалобных мітынгх заяўлялі аб вернасці ленинскім ідэалам, імкненні яшчэ цясней згуртавацца вакол Камуністычнай партыі, яе баявога штаба — Цэнтральнага Камітэта.

Сотні рабочых, інжынераў і служачых прыйшлі ў абедзённы перапынак на мітынг, які адбыўся ў адным з цэхаў гомельскага завода «Электраапаратура».

На мітынгу выступілі рабочыя прадпрыемства І. Белаўсаў, Л. Дзедзікава, Г. Саўчына, М. Дзядкоў і іншыя. Яны падкрэслівалі, што К. У. Чарненка аддаваў усе сілы, веды і багаты жыццёвы вопыт развіццю эканомікі краіны, росту дабрабыту і культуры народа, барацьбе за перамогу ідэалаў камунізму і міру на зямлі. Чалавек вялікай душы, выключнага скромнасці — такім ён назаўсёды застаецца ва ўдзячнай памяці савецкіх людзей.

Труна з целама Канстанціна Усцінавіча Чарненкі была ўстаноўлена ў Калоннай зале Дома саюзаў 11 сакавіка. Дзесяткі тысяч савецкіх людзей прыйшлі сюды аддаць даніну глыбокай павагі чалавеку, усё жыццё якога — яркі прыклад непахіснай адданасці вялікай справе ленинскай партыі, самаадданай працы ў імя перамогі ідэалаў камунізму.

Ушанаваць светлую памяць кіраўніка Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы прыбылі дэлегацыі з усіх сацыялістычных краін, шэрагу краін, што сталі на шлях развіцця, і капіталістычных краін — ЗША, якую ўзначальваў віцэ-прэзідэнт Дж. Буш, Вялікабрытаніі — на чале з

Прэм'ер-Міністрам М. Тэтчэр, Францыі — на чале з Прэзідэнтам Ф. Мітэранам, Італіі — на чале з Прэзідэнтам А. Перціні і іншых краін.

13 сакавіка адбылося пахаванне К. У. Чарненкі.

У журботным маўчанні за труной з целама нябожчыка прайшлі ад Калоннай залы Дома саюзаў да Краснай плошчы кіраўнікі Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы, члены камісіі па арганізацыі пахавання, родныя і блізкія памёршага, кіраўнікі міністэрстваў і ведамстваў, адказныя работнікі ЦК КПСС, МГК КПСС і выканкома Маск-савета, прадстаўнікі грамадскасці.

На Краснай плошчы, дзе ў журботным маўчанні сабраліся тысячы масквічоў, адбыўся жалобны мітынг. Яго адкрыў Генеральны сакратар ЦК КПСС М. С. Гарбачоў. У сваёй прамове ён адзначыў вялікія заслугі Канстанціна Усцінавіча Чарненкі перад партыяй і савецкім народам. Прамоўца падкрэсліў, што задавальненне ўзрастаючых запатрабаванняў савецкага чалавека, паліпшэнне ўмоў яго працы і быту заўсёды былі і застаюцца важнейшымі клопатама партыі і дзяржавы.

З імем Канстанціна Усцінавіча Чарненкі, сказаў М. С. Гарбачоў, звязаны ажыццяўленне знешнепалітычнага курсу Савецкай дзяржавы, буйныя міралаюбыя ініцыятывы, накіраваныя на спыненне гонкі ўзбраенняў, ліквідацыю пагрозы сусветнай тэрма-ядзернай катастрофы. Наша партыя і дзяржава будучы ў далей нарошчываць намаганні ў гэтым напрамку, рабіць усё, каб захаваць мір. Мы зыходзім з таго, што права жыцця ва ўмовах міру і свабоды — гэта галоўнае права чалавека.

Мы зноў пацвярджаем сваю гатоўнасць падтрымліваць добрасуседскія адносіны з усімі краінамі на прынцыпах мірнага суіснавання на аснове раўнапраўя і ўзаемавыгоднага супрацоўніцтва. Савецкі Саюз ніколі і нікому не пагражае. Але нікому і ніколі не ўдасца дыктаваць нам сваю волю.

Сацыялізм, як вучыў Ленін, дакажа свае перавагі, але дакажа не сілай зброі, а сілай прыкладу ва ўсіх галінах жыццядзейнасці грамадства — эканамічнай, палітычнай, маральнай, падкрэсліў прамоўца.

На жалобным мітынгу выступілі таксама член Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар МГК КПСС В. Грышын, механізатар саўгаса «Легастаеўскі» Навасёлаўскага раёна Краснаярскага краю, дэпутат Вярхоўнага Савета РСФСР, Герой Сацыялістычнай Працы С. Цыглімаў, віцэ-прэзідэнт АН СССР, член ЦК КПСС, дэпутат Вярхоўнага Савета СССР, Герой Сацыялістычнай Працы П. Федасееў, першы сакратар ЦК ВЛКСМ В. Мішын.

Жалобная працэсія накіроўваецца да Крамлёўскай сцяны.

У 13 гадзін 40 мінут труна з целама памёршага апускаецца ў магілу.

Краіна замерла ў жалобным смутку: на пяць мінут спынілася работа прадпрыемстваў і арганізацый. На фабрыках, заводах, чыгунках, на судах марскога і рачнога флоту быў дадзены гудкамі троххвінны салют.

Затым перад Маўзалемам у строгім страі прайшлі часткі войск Маскоўскага гарнізона. Яны аддалі апошнюю воінскую пашану кіраўніку Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы.

Утвержден проект застройки нового экспериментального жилого района в Гродно Румлево. Архитекторы института «Гродногражданпроект» предусмотрели максимум удобств для его будущих жителей. В жилых домах, например, намечается создание залов для семейных торжеств, клубов для молодежи, помещений, где разместятся мастерские для занятий самодеятельным творчеством. Культурно-бытовые блоки включают в себя также магазины, приемные пункты службы сервиса, медицинские учреждения, спортивные, лекционные залы.

НА СНИМКАХ: группа создателей проекта нового микрорайона в Гродно; таким будет новый микрорайон.

Фото Е. КОЗЮЛИ.

ЭКОНОМИКА СТРАНЫ

ВО ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЕ

КАК СОЗДАВАЛСЯ ОБОРОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ

В первые же недели после нападения фашистской Германии на СССР (июнь 1941 года) в зоне военных действий оказалась огромная территория, где располагались 31 850 промышленных предприятий, из них 37 заводов черной металлургии, 749 заводов тяжелого и среднего машиностроения, 169 заводов сельскохозяйственного, химического, деревообрабатывающего и бумагоделательного машиностроения, 1 135 шахт, свыше 3 тысяч нефтяных скважин, 61 крупная электростанция и сотни других предприятий, а также тысячи колхозов и совхозов, машинно-тракторных станций. На этой территории проживало 88 миллионов человек.

Через пять дней после нападения гитлеровцев, 27 июня 1941 года, Центральный Комитет Коммунистической партии и Совет Народных Комиссаров (правительство) СССР приняли постановление «О порядке вывоза и размещения людских континентов и ценного имущества». Миллионы людей, эшелонами с оборудованием заводов и фабрик, уникальными произведениями искусства и с ценнейшими документами перебазировались на восток страны.

За пять месяцев из прифронтовых районов было эвакуировано 10 миллионов человек, 1,5 миллиона вагонов с грузами, перебазировано 1 523 промышленных предприятия, в том числе 1 360 крупных, многие из которых уже в конце 1941 года начали выпуск продукции.

Заводские корпуса возводились нередко прямо в степи, в лютые морозы, под ураганными ветрами. Возводились в сроки, не имеющие аналогов в истории мировой промышленности. Так, эвакуированный из Краматорска завод тяжелого машиностроения стал давать продукцию на новом месте через 12 дней!

Нападая на СССР, гитлеровцы рассчитывали повторить свой «европейский опыт», захватить огромный промышленный потенциал, материальные и людские ресурсы. Советскому народу пришлось принимать экстренные меры, чтобы сорвать эти планы врага. От темпов перемещения населения и производственных ресурсов с запада на восток во многом зависели развертывание производства боевой техники, обеспечение количественного и качественного превосходства над немецко-фашистскими зах-

ватчиками по всем видам вооружений.

Выпуск вооружения и боеприпасов в восточных районах страны наращивался невиданными прежде темпами. Если к июню 1941 года эти районы давали одну шестую часть всей военной продукции, то уже через год, к июню 1942 года, — уже более трех четвертей. Производство военной продукции в 1942 году по сравнению с 1940 годом увеличилось на Урале более чем в 5 раз, в Поволжье — в 9 раз, в Западной Сибири — в 27 раз.

Наряду с перестройкой действующих и восстановлением эвакуированных предприятий было развернуто широкое капитальное строительство. Особенно большие масштабы оно приняло в Поволжье, на Урале, в Казахстане и других восточных районах страны. Здесь в течение 1942—1944 годов было построено 2 250 крупных промышленных предприятий.

Благодаря принятым мерам уже в марте 1942 года военно-промышленная база на востоке СССР начала производить столько военной продукции, сколько до начала битвы с фашистской Германией выпускалось на всей территории страны. В конце 1942 года советская индустрия превзошла Германию по общему объему выпуска военной продукции.

На востоке страны находился и центр борьбы за наращивание продукции тяжелой индустрии. Уже в 1942 году на долю Урала и Сибири приходилось 97,4 процента общесоюзного выпуска чугуна, 83 — стали, почти 85 — проката, 99 — кокса, 97 — добычи железной и 74 процента марганцевой руд.

Через полтора года после начала войны на Магнитогорском (Южный Урал) металлургическом комбинате было освоено более 40 новых марок высоколегированной стали, а их удельный вес в общем объеме производства стали достиг 85 процентов. Магнитогорцы и коллектив Кузнецкого (Западная Сибирь) металлургического комбината освоили выплавку в больших мартеновских печах броневой и легированной стали всех марок, впервые начали прокатывать броню на блюмингах и обжимных станах.

Перевооружение Красной Армии в годы войны, как правило, опережало перевооружение гитлеровских войск. Истребители «ЯК-3», штурмовики «ИЛ-2» и «ИЛ-10», пикирующие бомбардировщики «ПЕ-2»

имели лучшие основные показатели, чем немецкие самолеты. Советские средние и тяжелые танки — и среди них легендарный «Т-34» — превосходили фашистских «тигров», «пантер» и «фердинандов». Ужас на противника наводили советские реактивные установки «катюши». Высокие качества отличали созданные советскими конструкторами артиллерийские системы, тяжелые самоходно-артиллерийские установки «СУ-152» и «ИСУ-122», средние «СУ-85», стрелковое оружие и другие виды боевой техники.

Уместно напомнить, что фашистская Германия, захватившая ресурсы и хозяйство полутора десятков стран Европы, за годы войны выпустила 53 тысячи танков и самоходных артиллерийских установок. Советская промышленность за то же время дала фронту 104 тысячи танков и самоходных артиллерийских установок, из них более двух третей приходилось на долю Урала. Иными словами, танков и самоходных артиллерийских установок Урал производил значительно больше, чем вся гитлеровская Германия.

Известно, что СССР перед нападением гитлеровцев имел в 3—4 раза меньше металла, угля и электроэнергии, чем Германия вместе с оккупированными странами. Но за годы войны советская промышленность произвела почти вдвое больше современной техники, чем гитлеровская Германия. Это убедительно доказывает, что социализм способен лучше мобилизовать свои средства, чем капитализм. Такое преимущество вынуждены были признавать даже буржуазные исследователи. Так, американский публицист М. Вернер констатировал, что «все имеющиеся ресурсы русских были больше сконцентрированы на военных усилиях и были использованы в большей степени, нежели немецкие... Вот почему оказалась возможной драматическая борьба Магнитогорска с предприятиями европейского континента, находящегося под господством Гитлера».

Одним из основных условий достижения превосходства над врагом стала невиданная по своим масштабам эвакуация. Менее чем за год в восточные районы страны, за тысячи километров был перевезен, смонтирован и пущен на полную мощность промышленный потенциал, по объемам соответствующий объему крупного индустриального государства.

Борис СКВОРЦОВ.

(АПН).

На просторах Родины

КРУПНЕЙШИЙ ОСТРОВ

Сахалин (76 тысяч квадратных километров) расположен на Дальнем Востоке. Вместе с Курильскими островами он образует единственную в стране островную административную область.

Особенности природы Сахалина определяет его протяженность почти на 1 000 километров с юга на север и незначительная ширина: от 27 до 160 километров. Добавьте к этому горы, покрывающие практически всю южную часть острова. На севере Сахалина преобладает тундра с большим количеством болот и озер, а на юге природа средней полосы соседствует с субтропической.

Но что, пожалуй, особенно отличает природу Сахалина от других районов Дальнего Востока, так это гигантизм растений. Стебли травы медвежий дудник не тоньше стволов молодых деревьев, диаметр листа белокопытника нередко превышает 1,5—2,0 метра. А травы такие высокие, что скрывают с головой всадника.

Зимой Сахалин заваливает многометровым снегом. Поэтому все одноэтажные дома, а в последнее время и многоэтажные делают с входными дверями, открывающимися вовнутрь. Так легче откопать проход. Трясут Сахалин иногда землетрясения, на его побережья обрушиваются цунами и тайфуны.

И все же на Сахалине, где живет 670 тысяч человек, средняя плотность населения в 8 раз выше, чем на всем Дальнем Востоке страны. Причина — в больших природных богатствах острова. Свою роль сыграла, конечно, и природная экзотика, особенно на юге острова, где сосредоточена основная часть населения и где находится областной центр — город Южно-Сахалинск.

В области более трехсот общеобразовательных школ всех видов, где обучается свыше 120 тысяч учащихся. Учительские кадры готовятся в местных педагогических училищах и Южно-Сахалинском государственном педагогическом институте (2 300 студентов). Большой популярностью у сахалинцев пользуются драматический театр и филармония. С гастрольями на Сахалине выступают многие известные мастера советского искусства.

На чем же держится экономика Сахалина? Это рыболовство, добыча нефти, угля и торфа, лесоразработки и целлюлозно-бумажная промышленность. Остальные отрасли экономики носят подсобный характер. Однако среди них надо выделить сельское хозяйство, стремительно развивающееся в последние годы. Ведь исторически считалось, что климат Сахалина не позволяет выращивать корнеплоды и овощи — дождливое лето, иногда с заморозками, бедные почвы, да и тех мало. Вся площадь, используемая в настоящее время «под огород», составляет около 100 тысяч гектаров. Но были выведены специальные сорта корнеплодов, и везде, где только можно, стали выращивать овощи в закрытом грунте. И Сахалин сейчас полностью снабжает себя картофелем, овощами и молоком — травы-то, не забудьте, выше человеческого роста, так что с кормами нет проблем. В северной тундровой части острова развито оленеводство, которым занимаются в основном коренные жители — нивхи.

Нефть на острове добывают в северной части. Она высокого качества и полностью поступает по трубопроводу на материк, на Комсомольский нефтеперерабатывающий завод. Ищут нефть и на шельфе Сахалина.

Начинают вовлекаться в эксплуатацию попутный газ нефтяных месторождений и месторождения природного газа. Он будет использоваться как на материке, куда по дну Татарского пролива прокладывается газопровод, так и на самом острове, где создается система газопроводов.

Уголь — основа энергетики Сахалина. В топливном балансе острова он занимает около 75 процентов. Здесь добывают около шести миллионов тонн ежегодно.

Между сахалинским портом Холмск и материковым Ванно организовано железнодорожное паромное сообщение. В обоих портах построили специальные причалы с крытыми ангарами, где меняют вагонные тележки с широкой, «материковой» колеи на узкую, «островную». В настоящее время между Холмском и Ванно курсируют 7 железнодорожных паромов ледового класса типа «Сахалин». Но поток грузов между островом и материком растет, существующие мощности в обоих портах не успевают за ним. Поэтому в 1985 году будет закончено сооружение второй очереди паромной переправы, а число паромов увеличится до одиннадцати.

Рыболовство на Сахалине развито давно. Ловят рыбу как в реках и озерах самого острова, так и в морях, омывающих его. Ловят сельдь, минтая, скумбрию, камбалу, всего около 40 видов рыб.

Сахалин и Камчатка — основные районы страны, где ловят лососевых: горбушу, чавычу, кету. Для поддержания промысловых стад этих ценных видов рыб в СССР создана мощная индустрия по выращиванию молоди лососевых на специальных рыбозаводных заводах. На Сахалине 18 таких заводов. Ежегодно они выпускают в реки более 800 миллионов мальков.

Андрей БАРАНОВСКИЙ,
кандидат экономических наук.

КУЛЬТУРНАЯ СПАДЧЫНА:

ЯК ДА ЯЕ СТАВЯЦЦА Ё НАШАЙ КРАІНЕ

ШТО ТРЭБА ЧАЛАВЕКУ БУДУЧЫНІ?

Пытанне аб адносінах да культурнай спадчыны з кожным новым дзесяцігоддзем атрымлівае ўсё большую актуальнасць. Яно набывае не толькі тэарэтычную вастрыню, але і практычнае значэнне, можна гаварыць і аб сур'ёзным палітычным значэнні гэтай праблемы.

Час у XX стагоддзі ляціць хутка. Мянюцца ўяўленні, відазмяняюцца погляды, трансфармуецца ўражанні. Ужо не маладыя задзірыстыя студэнты, а ўбеленыя сівізнай прафесары выказваюць сумненні ў неабходнасці вывучэння Гамера і ў геніяльнасці Леанарда да Вінчы. І, сапраўды, ці так ужо важныя новым пакаленням стары Гамер са сваёй «Адысеей», Фірдаўсі, Гарацый, паззія трубадурэ, старажытны жывапіс і архітэктура? Навошта ў век камп'ютэраў забіваць і без таго забітыя галовы старажытных легендамі, фальклорнымі паданнямі? Ці ёсць неабходнасць сёння — і тым больш заўтра — чалавецтву, якое імкліва крочыць наперад, помніць аб нацыянальных традыцыях? І калі гэта ўсё ж патрэбна, то для чаго?

Пытанні гэтыя, нягледзячы на іх злабодзённасць, ужо ставіліся і абмяркоўваліся — у 1917 годзе, адразу ж пасля таго, як у Расіі перамагла Вялікая Кастрычніцкая рэвалюцыя і ўпершыню ў гісторыі ўзнікла сацыялістычная дзяржава. Тады таксама вельмі сур'ёзныя людзі задавалі пытанне, ці патрэбны новаму чалавеку, чалавеку будучыні, балет і опера, сімфонія і сярэдневяковыя фрэскі, Пушкін і Рафаэль.

У маладой Савецкай Расіі пытанне аб тым, як ставіцца да культурнай спадчыны мінулых пакаленняў, выклікала жывыя спрэчкі. Адны зусім шчыра лічылі, што сацыялізму не патрэбна і нават шкодна ўсё тое, што стваралася ў мінулым — таму што ў мінулым усё стваралася феадаламі і буржуа. Іншыя даказвалі, што мінулае свяшчэнна і недатыкальна абсалютна ва ўсім. Савецкі пункт гледжання на культурную спадчыну і на тое, ці неабходны чалавеку новага свету духоўны багаж мінулага, з поўнай яснасцю выказаў У. І. Ленін.

«Пралетарская культура, — заявіў Ленін, — павінна быць заканамерным развіццём тых запасаў ведаў, якія чалавецтва выпрацавала пад прыгнётам капіталістычнага грамадства, памешчыцкага грамадства, чыноўніцкага грамадства... Камуністам стаць можна толькі тады, калі ўзбагаціш сваю памяць веданнем усіх тых багаццяў, якія выпрацавала чалавецтва...»

Адначасова Ленін катэгарычна выступіў супраць прыняцця

старой культуры цалкам, безагаворачна. А прымітыўным лявацкім меркаванням аб непрымальнасці духоўных багаццяў мінулых эпох для перамогшага сацыялізму ён проціпаставіў навуковы падыход да культурнай спадчыны, які прадугледжвае канкрэтна-гістарычны аналіз.

Ужо ў першых адозвах Савецкай улады народ заклікалі берагчы спадчыну, якая яму дасталася. «Грамадзяне, — гаварылася ў адным з такіх зваротаў, — беражыце гэтую спадчыну, беражыце карціны, статуі, будынкі — гэта ўвасабленне духоўнай сілы рэчаў і продкаў вашых».

Упершыню ў савецкай гісторыі ў Савецкай Расіі стваралася адзіная дзяржаўная сістэма аховы помнікаў гісторыі і культуры. Былі нацыяналізаваны музеі, узяты пад ахову славетныя мясціны, звязаныя з жыццём вялікіх пісьменнікаў, мастакоў, кампазітараў. Упершыню ў савецкай практыцы з'явіліся паняцці ахоўнай зоны і зон рэгулявання забудовы. Тым не менш нігілістычныя настроі і думкі аб «непатрэбнасці» старога мастацтва ў свядомасці некаторых захоўваліся. Іх падагравалі левыя ўсё масцей — ад анархістаў да трацкістаў і футурыстаў. Яны заклікалі будаваць новае жыццё на новым, «расчышчаным» месцы. У выніку быў разбураны шэраг каштоўных помнікаў архітэктуры, знішчаны асобныя старажытныя роспісы і іконы. Адгалоскі гэтых настрояў, на жаль, давалі аб сабе знаць і пазней.

На ахову культурных каштоўнасцей выступіла Савецкая дзяржава. Разбурэнне ці псаванне помнікаў гісторыі стала праследавацца ў адпаведнасці з заканадаўствам СССР. Апрача дзяржаўнай сістэмы аховы рэліквіі пачалі дзейнічаць створаныя на добраахвотных пачатках Таварыства аховы помнікаў, якія маюць значныя правы. Дастаткова сказаць, што ні адзін праект забудовы ці рэканструкцыі савецкіх гарадоў не можа быць ажыццёўлены без іх згоды. Сведчаннем пастаянных клопатаў аб захаванні духоўных багаццяў з'явіліся шматлікія ўрадавыя дакументы. Важнай вяхой у захаванні культурнай спадчыны сталі Закон «Аб ахове і выкарыстанні помнікаў гісторыі і культуры», прыняты Вярхоўным Саветам СССР у 1976 годзе, і спецыяльны артыкул у Канстытуцыі СССР.

У СССР пад аховай дзяржавы знаходзіцца звыш 180 тысяч «нерухомых» помнікаў — гісторыі і архітэктуры і дзесяткі мільянаў «рухомых» — ікон, карцін, скульптур, прадметаў дэкаратыўна-прыкладнага пры-

значэння. Штогод дзяржава і грамадскія арганізацыі трацяць значныя сумы на іх ахову і рэстаўрацыю.

Ва ўсіх савецкіх саюзных рэспубліках дзейнічаюць і ствараюцца фальклорныя ансамблі, аркестры народных інструментаў. Усё большую папулярнасць набываюць канцэрты старадаўняй музыкі. На працягу амаль сарака гадоў выходзіць серыя «Літаратурныя помнікі», якая прапагандае каштоўнасці культурнай спадчыны. Шматмільённымі тыражамі выдаюцца кнігі класікаў рускай і савецкай літаратуры. Расшыраецца сетка дзяржаўных і грамадскіх музеяў, рэстаўрацыйных устаноў.

Робіцца многа, але нямала намечана яшчэ зрабіць. Савецкая прэса, асабліва такія цэнтральныя выданні, як «Советская культура» і «Літаратурная газета», рэгулярна публікуе пісьмы чытачоў — ад рабочых да вядомых вучоных, якія выступаюць за ўзяцце пад дзяржаўную ахову таго ці іншага аб'екта, інфармуюць аб фактах зневагі ў адносінах да таго ці іншага помніка. Праз пэўны час у тых жа выданнях паведамляецца аб мерах, прынятых у адказ на гэтыя звароты. Словам, ахова помнікаў — праблема, якая патрабуе пастаяннага, штодзённай увагі. Толькі так можна захаваць духоўную спадчыну і прымнажаць яе.

Вядома, ахоўваць трэба тое, што мае сапраўдную каштоўнасць. Неразумна захоўваць, напрыклад, усе жылыя пабудовы XIX стагоддзя. Нават Парфенон, як вядома, пабудаваны на месцы больш старажытнага храма... Усё зберагчы немагчыма, ды і не трэба. Захоўваць галоўнае — тое, што важна для памяці народа, што ўвайшло ў яго кроў і плочь. Пераемнасць жа — не механічнае выкарыстанне культуры мінулага, яна абавязкова ўключае момант крытычнага аналізу і творчай перапрацоўкі.

Культурны прэстыж нацыі ў вялікай ступені залежыць ад тых духоўных і матэрыяльных каштоўнасцей, якія яна стварыла за перыяд свайго гістарычнага развіцця. Але помнікі гісторыі маюць і вялікае значэнне ў сучасным маральным жыцці народа. Яны вучаць спацігаць прыгажосць, цаніць працу, даражыць сваімі духоўнымі каардынатамі, адраджаць самабытнае, вечнае ад падробак і капрызаў моды. У век робатаў яны памагаюць захаваць у чалавеку чалавечасць, пераконаць яго, што прыгажосць, дабра, дружба, любоў — паняцці не абстрактныя, а самыя неабходныя ў жыцці — і ў мінулым, і ў сучасным, і ў будучым.

Гаўрыіл ПЕТРАСЯН.

ДРУЖБА БІБЛІЯТЭК

Пяцьдзесят гадоў існуе на Міншчыне Крупская раённая бібліятэка — адна з лепшых не толькі ў вобласці, але і ў Беларусі. Больш за 20 гадоў ажыццяўляе яна сувязі з многімі кнігасховішчамі нашай краіны і замежжым.

З 1960 года, напрыклад, вельмі цеснае сяброўства падтрымлівае яна з Саюзнай цэнтральнай раённай бібліятэкай Туркменіі, а з 1970 года — з Туманянскай раённай бібліятэкай Армянскай ССР. 17 гадоў працягваецца дружба з Цюпскай бібліятэкай, што ў Кіргізіі, і амаль столькі ж часу трымае цесную сувязь з Шылуцкай бібліятэкай суседняй брацкай Літвы.

Прапагандысты кнігі з Крупак рэгулярна высылаюць сваім калегам мастацкую, грамадска-палітычную і метадычную літаратуру, альбомы, часопісы і іншыя выданні пра Беларусь, яе гераічнае мінулае і сучаснае. У Крупкі паступаюць выданні з саюзных рэспублік. З імі чытачы-беларусы могуць пазнаёміцца на выстаўках і вітрынах пад сімвалічнай назвай: «Рэспубліка белага золата», «Рэспубліка янтарнага мора», «Рэспубліка Севана», «Рэспубліка гор высокіх».

Адбываюцца таксама абмены дэлегацыямі.

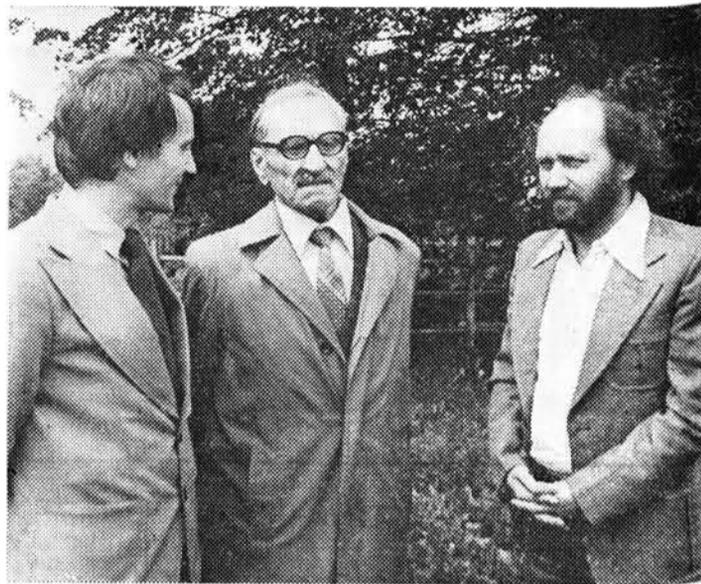
Выклікае цікавасць чытачоў з Крупак і гасцей раёна літаратура, якая экспануецца на вітрынах пад назвай «Квітней, Польская Народная Рэспубліка», «Кнігі Плоцкай ваяводскай бібліятэкі». А трапілі многія з іх на гэтыя вітрыны ў якасці кнігаабмену ад польскіх сяброў кнігі. Мы знаходзім тут выданні з аўтографамі польскіх пісьменнікаў Алеся Барскага і Станіслава Дабравольскага, альбомы, слоўнікі, падручнікі і плакаты на польскай мове, якія шырока выкарыстоўваюцца.

Крупская бібліятэка ўстанавіла таксама сувязі з Патсдамскай бібліятэкай ГДР. Крупкі — невялікі раённы пасёлак Мінскай вобласці. Ён вядомы не толькі як радзіма савецкага касманаўта, двойчы Героя Савецкага Саюза У. Каваленка, але і як адметны астравок беларускай культуры. І вялікая заслуга ў гэтым Ігара Алексіевіча — дырэктара бібліятэкі, заслужанага работніка культуры БССР, нязменнага старшыні раённага таварыства аматараў кнігі.

М. РОЗУМ,
бібліятэказнавец.

ЁН БЫЎ НЯСТОМНЫМ ПРАПАГАНДЫСТАМ

ТВОРЧАСЦІ ВЯЛІКАГА ПАЭТА

У ПАМЯЦЬ
ДЗЯДЗЬКІ ЮЗІКА

Мой родны кут, як ты мне
міль!..
Забудзь цябе не маю сілы!
Не раз, утомлены дарогай,
Жыццём вясны мае убогай,
К табе я ў думках залятаю
І там душою спачываю...

Стаілася зала. Не рыпцяць крэслы, не чуваць перахэптаў... Выступае Іосіф Міцкевіч, малодшы брат Якуба Коласа, ці, як завуць яго блізкія і знаёмыя, дзядзька Юзік.

Найчасцей гэты непаўторны прапагандыст творчасці вялікага песняра чытаў славетную «Новую зямлю». Не ўсю, вядома, хоць расказаць яе мог ад пачатку да канца. Дый не чытаў. Хутчэй — проста апавядаў, словамі паэта гаварыў пра жыццё сям'і Міхала. І рабіў гэтак натуральна, што здаецца — тут жа складаў Коласаву паэму, імправізаваў.

Не заканчваў дзядзька Юзік тэатральнай вышэйшай навучальнай установы ці якіх-небудзь спецыяльных курсаў. У яго быў рэдкі дар — даносіць да людскога сэрца ўсю глыбіню, моц і «смак» мастацкага слова.

Сваё выступленне звычайна пачынаў ён так:

— Я з'яўляюся малодшым братам Якуба Коласа. Пра мяне ў сваёй паэме «Новая зямля» ён піша:

А гэты Юзік-шаляніца,
Малы яшчэ, зусім дурніца,
Так пад нагамі і таўчэцца
Або, як хвост той, валачэцца
І ад работы адрывае,
І толькі сэрца ад'ядае.

Даверлівыя вочы прагна глядзяць на дэкламатара. А той, задобраны ўвагай, яшчэ і яшчэ прыгадвае новазямельныя радкі, адрасаваныя яму. Невялікі перадаць — каментарый — і мы зноў у палоне коласавай стыхіі. З Міхалам няёмка нялёгкаю службу лесніка, дамагаемца ўласнага кавалка зямлі і хлеба, з дзядзькам Антосем варым кліцкі і падгледжваем пчол, едем у Вільню, з Міхалавыні дзедзім вучымся і весела бавім час.

Умеў дзядзька Юзік уступіць у кантакт з любой аўдыторыяй, захапіць яе з першага слова. І ў кожным месцы знаходзіў адметныя, дастасаваныя да канкрэтнай сітуацыі «хадзі» і «звязкі». Урыўкі з паэмы падбіраў таксама ў адпаведнасці з густам, настроям і ўзростам публікі.

Часта слухачы задавалі пытанне: «Як вы так многа ведаеце на памяць?» А ён у адказ: «Бачыце, гэта ўсё сваё, перажытае...»

Перажытае... Вядома, «Новая зямля» — каронны нумар Іосіфа Міхайлавіча. Але ж ягоная памяць утрымлівала і шмат якія іншыя творы песняра! Дый ці толькі Коласавы! Выдатна ён чытаў Купалу, Шаўчэнку, Міцкевіча, Крапіву...

Дзе б ні выступаў Іосіф Міхайлавіч — усюды найвялікшая ўдзячнасць. Падзяку выказвалі і шматлікія экскурсантаў, што наведвалі родныя мясціны Якуба Коласа. Там, у філіяле Літаратурнага музея народнага паэта, экскурсаводам працаваў гэты няўтомны і незаменны прапагандыст роднага слова, роднай культуры.

Таму і ў кнізе водгукаў чытаем:

«Шчыра ўдзячны за праведзеную экскурсію Іосіфу Міхайлавічу. Яна зрабіла нас незабыўнае ўражанне».

Турысты з Вальні.

Студэнты-філолагі БДУ імя Леніна шлюць «нізкі паклон і найлепшыя пажаданні добраму сябру дзядзьку Юзіку».

«Я яшчэ не сустракаў ні аднаго чалавека, які з такой любоўю расказаваў бы пра пісьменніка, хто мог бы так выдатна чытаць творы Якуба Коласа, асабліва «Новую зямлю». — здзіўляецца прафесар Маскоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Ламаносава М. Трутнеў.

«Дэлегацыя работнікаў культуры Славакіі схіляе галаву перад геніем Якуба Коласа. Вялікі дзякуй Вам, Іосіф Міхайлавіч!»

Турысты ўсеаюзнага маршруту турбазы «Высокі берэг» запісалі:

«Дзякуй Вам за Ваш хваляючы расказ, за цёплыя словы, а галоўнае — нізкі паклон Вам за тую добрую справу, якую Вы робіце, знаёмячы людзей з жыццём Якуба Коласа, за Вашу гарачую любоў да яго. Мы ведаем і любім творы Я. Коласа, але Ваша чытанне прымусіла нас па-новаму паглядзець на іх, палюбіць іх яшчэ больш».

11 сакавіка дзядзьку Юзіку было 90. Усё сваё святое жыццё ён прысвяціў прапагандзе роднай культуры, найперш творчасці свайго вялікага брата. За гэтую адданасць і апантанасць набыў ён вечную любоў і пашану ў народзе.

Іван КУРБЕКА.

НА ЗДЫМКУ: дзядзька Юзік з І. ЛУЧАНКОМ і У. МУЛЯВІНЫМ на свяце паэзіі ў Мікалаеўшчыне.

МАСТАК Х. СУЦІН—НАШ ЗЯМЛЯК, СЯБАР СЛАВУТАГА А. МАДЫЛЬЯНІ

САКРЭТ — БЯСКОНЦАЯ ЛЮБОЎ

Летась адзначалася стагоддзе з дня нараджэння славутага А. Мадэльянці. ЮНЕСКО прыняла рашэнне аб святкаванні гэтага юбілею, але, як ні дзіўна, не па прапанове Францыі, дзе шмат гадоў працаваў Мадэльянці, ці Італіі, дзе ён нарадзіўся, а Савецкага Саюза. Яго карціны, якімі ён у свой час быў вымушаны плаціць за пражыванне ў мэбляваных пакоях, зараз лічацца ўпрыгажэннем самых вядомых музеяў і прадаюцца на аўкцыёнах за мільёны долараў. Адна з найбольш цікавых карцін мастака — партрэт Х. Суціна, што знаходзіцца ў Штутгарцкай карцічнай галерэі. Спецыялісты тлумачаць сваеасабліваць гэтага твора тым, што ў ім выразна адчуваецца ўплыў творчай манеры самога Суціна — адметнай фігуры ў парызкай школе жывапісу. Мастацтвазнаўцы не бачаць у гэтым нічога дзіўнага, бо гэтых людзей доўгія гады звязвала моцная дружба.

Мадэльянці і Суцін пазнаёміліся ў Парыжы, на Манпарнасе. На ру дэ Данцыг захаваўся дзіўны на выгляд будынак. Калісьці тут быў склад, а ў 1900 годзе яго набыў вядомы скульптар Альфрэд Буш. Новы ўладелец падзяліў будынак на 80 атэль: унізе для скульптараў, наверх для жывапісцаў і гравёраў, а ў двары прыбудавалі мноства катушкоў, якія ён сам называў «сотаі». Дом атрымаў назву «Вулей». Гаспадар здаваў памяшканні ўнаём выключна людзям мастацтва: мастакам, скульптарам, часам паэтам. «Вулей» хутка стаў мастацкім цэнтрам Манпарнаса, а ў першай палове стагоддзя гэты раён Парыжа быў Парнасам Французскай культуры. Манпарнас стаў сінонімам асабга тыпа жывапісца. Якраз тут і ўзнікла славутая парызкая школа жывапісу. Стварылі яе не толькі і не толькі французы. Славу ёй прынеслі ішанцы: віцэбанан Шагал, японец Фудзіта, балгарын Паскен, ураджэнец Польшчы Кіслінг.

Гэты спіс, зразумела, быў бы няпоўны без Мадэльянці і Суціна.

Мадэльянці прыехаў у Парыж неўдзельні ў 1905 годзе. Хутка ў яго з'явілася шмат знаёмых, сярод іх — Утрыла і Апалінэр, але сяброў на працягу жыцця ў яго было ўсяго некалькі, і сярод іх, як ужо гаварылася, Суцін.

Усіх здзіўляла дружба Мадэльянці — прыгажуня з бледным тварам, любімца жанчын, натурны паэтычнай і рамантычнай, з рыжаватым, даволі неахайна апранутым маладым чалавекам, настолькі сарамлівым, што нават пасля яго працяглага знаходжання ў Парыжы здавалася, што ён толькі ўчора прыехаў са сваіх Смілавіч і быў скаваны па руках і нагах збянтэжанасцю правінцыяла. Згодна з успамінамі сучаснікаў, нягледзячы на ​​непрэзентабельны знешні выгляд і замкнёнасць, Суцін стаў прыкметнай фігурай на Манпарнасе. Ён адначасова выклікаў непрыязнасць і прыцягваў да сябе. Улюбёны ў рускую пэзію, ён, аднак, не расказваў пра жыццё на радзіме. Відаць, занадта многа яму давялося пацярпець за сваю цягу да малымання, якую не толькі не разумелі яго блізкія, але і праследавалі за яе маральна і фізічна. І сапраўды, аб якім мастацтве магла ісці гаворка, калі ў сям'і беднага мастачковага краўца было адзінаццаць дзяцей (будучы мастак быў дзесяты). Хто з блізкіх мог падумаць, што яго карціны будучы вісець у многіх вядомых музеях і некаторых славутых прыватных калекцыях? (Летась у «Інтэрнэшнл геральд трыбюн» з'явілася аб'ява аб персанальнай выстаўцы, прысвечанай 90-годдзю з дня нараджэння Х. Суціна, у адной з карцінных галерэй Нью-Йорка). Уарты ж хлапчук пэцкаў угалем сцены і аднойчы прадаў хатні посуд, каб купіць каляровыя алоўкі. Нарэшце, Суцін са скандалам назаўсёды паехаў са Смілавіч у Мінск, потым у Вільню, дзе вучыўся жывапісу ў

маладога мастака Крэменя, забляючы на ​​жыццё работай у фотаатэль. У 1913 годзе ён прыехаў у Парыж, дзе пачаў вучыцца ў мастацкай школе, пасяліўшыся на вуліцы Данцыг па суседству з Шагалам, Сендэрарам, Ліпшыцам, які і пазнаёміў яго з Мадэльянці.

Цяжка сказаць, што аб'ядноўвала гэтых зусім непадобных, на першы погляд, людзей. Мадэльянці да іх знаёмства ўжо каля васьмі год пражыў у Парыжы, і гэты горад аказаў на яго не толькі станоўчае ўздзеянне. Суцін быў далёкі ад беглыхых захапленняў сябра. Шмат фізічных і маральных сіл трацілася на барацьбу з галечай, але яшчэ цяжэй было ад таго, што яго карціны амаль ніхто не заўважаў. Яны здаваліся занадта незвычайнымі нават на фоне наватарскіх пошукаў экспрэсіяністаў. Мадэльянці, відаць, імпанавала ўнутраная ўпартасць Суціна, якой не хапала яму самому.

Творы Мадэльянці набылі папулярнасць толькі пасля смерці мастака. Суціну лёс сумішнуўся пры жыцці. Здарылася непрадбачанае. Вядомы калекцыянер Барнс выпадкова ўбачыў у невялікай галерэі прыстаўленую да сцяны карціну мастака. Ён настолькі ёю зацікавіўся, што знайшоў аўтара і купіў усе яго творы, што знаходзіліся ў майстэрні (балазе, што ён атрымаў іх амаль задарма). Натуральна, адразу ж звярнулі ўвагу на Суціна і тыя, хто лічыў яго творы брыдкімі. Між іншым, творчасць Суціна і да гэтага часу называюць вельмі спрэчнай, але сенсацыя ўсё ж адыграла сваю ролю. Тым не менш, слава не пазбавіла мастака ад «комплексаў». Вельмі глыбокі след пакінулі і месачковае мінулае, і доўгія гады галечы і непрызнанасці. Ён так і застаўся няўпэўненым і падазронным. Усё часцей мастак знішчаў не толькі зусім новыя, але і карціны, напісаныя раней. І хоць творы набылі сла-

ву, яго асабістае жыццё было мала каму вядома.

Калі матэрыяльнае становішча Суціна палепшылася, ён даволі доўга жыў на поўдні Францыі. Вось чаму пейзажы, напісаныя ў той час, насычаны сонечным святлом у адрозненне ад астатніх твораў, дзе часта пануе мінорны настрой.

У час другой сусветнай вайны Суцін вымушаны быў хаватца. Адзіны яго блізкі чалавек — Герда была схопленая і загінула ад рук нацыстаў. Сам жа Суцін памёр у 1943 годзе ад язвы страўніка, бо не меў магчымасці своечасова звярнуцца да медыцынскай дапамогі. Мала хто адважыўся прыйсці на пахаванне мастака. Гавораць, што адным з першых за труной ішоў Пікасо, а Маціс, які быў прыкаваны да ложка, даведваючыся пра смерць Суціна, загадаў купіць яго карціну і павесіць у сваёй спальні.

Калі мы звяртаемся да манпарнаскага перыяду ў сучасным выяўленчым мастацтве, і не толькі ў ім, цяжка сказаць часам, што больш валодае нашай фантазіяй: самі творы, якія сваёй дзёрзкасцю ажыўляюць музейныя залы, ці тая эпоха, што дзякуючы такому спраўнаму майстру-рэтушору, як час, аказалася апраўленай у прывабную рамку рэтра і асацыіруецца толькі з адпаведнымі рамантычнымі атрыбутамі: фіякрані, касцюміраванымі вечарынкамі, спрэчкамі аб мастацтве за кубкам кавы ў манпарнаскіх кафэ. Гэта рамка не ўмяшчае менш прывабныя рэчы, як, напрыклад, адчай, галечу, якая гнала мастака на вуліцу яшчэ з сырм палатном, і той сядзеў за сталікам кафэ з дзёрзкай надзеяй, што нехта купіць яго твор і яму будзе чым заплаціць за абед. Творы Суціна нельга ўспрымаць без манпарнаскай аправы. Інакш яго «Старая актрыса», «Жанчына ў чырвоным», «Хлопчык з хору», нацюрморты могуць падацца проста непрывабнымі.

Але ўсё ж чаму менавіта Су-

ціна часыхапіў з шматлікіх сотаў «Вулей» і пакінуў яму месца ў сотах сусветнага мастацтва? Вось якую думку на конт гэтага выказаў французскі мастацтвазнаўца Жак Ласэнь:

«Сакрэт Суціна не што іншае, як бясконцае любоў. Ён не выносіць ізаляванасць жытых істот, ад якой ён так жорстка пакутаваў, нерухомасць, пустату мёртвага. Калі ён звяртаецца да інертных твараў, дык не вагаючыся ўдыхае ў іх сваё ўласнае жыццё... Ва ўсім, што служыць для яго натурай, ён бачыць маўклівую ўнутраную барацьбу, якая адчуваецца, калі падносіш да вуха ракавіну. Усведамленне ўласнай недасканаласці, мізэрнасці стварыла ў ім такую ​​адвечную незадаволенасць, што вымушае яго звяртацца зноў да адных і тых жа тэм, знішчаць бялітасна ўсё тое, што не адпавядае яго патрабаванням. Але ў пошуках гэтага немагчымага сінтэзу, ніколі не здзейсненага ў жывапісу, сінтэзу жыцця свету і інерцыі ўжываемага матэрыялу, Суцін знаходзіцца бліжэй да вырашэння, чым хто-небудзь іншы».

Уладзімір СОЛЬСКІ.

НА ЗДЫМКУ: партрэт Х. СУЦІНА работы А. МАДЫЛЬЯНІ.

«ІДЗІ І ГЛЯДЗІ» — НОВЫ ФІЛЬМ БЕЛАРУСКІХ КІНЕМАТАГРАФІСТАЎ ПРА ВАЙНУ І СУПРАЦЬ ЯЕ

ЗАСТАЦА ЛЮДЗЬМІ...

Вось толькі адзін эпізод будучага фільма...

Гітлераўцы знішчылі родную вёску Флёры. Знішчылі ўсіх жыхароў, сярод якіх былі яго маці і сястрычкі-блізняты. Чатырнаццацігадовы Флёра, галоўны герой фільма «Ідзі і глядзі», ідзе па вёсцы: усё такое з дзяцінства роднае — дрэвы, дамы, палаты, дымок над комінамі. Але ўсё гэта ўжо толькі памяць пра тое, што некалі тут жылі людзі. А цяпер застаўся адны мухі, мухі... і больш нічога.

— Як растлумачыць хлопчыку, — гаворыць рэжысёр фільма «Ідзі і глядзі» Элем Клімаў, — што пасля ўсяго ён ужо не можа быць ранейшым? Душа юнага Флёры настолькі ўзрушана, што мяняецца ўся структура яго асобы. Мяняецца ўсё: выраз вачэй, усмешка, твар. Але як такое растлумачыць дзіцяці?..

Сапраўды, як такое растлумачыць? Узрушаны ўбачаным. Алёша Краўчанка, які іграе Флёру, бяжыць на балота. На балотным востраве жаваюцца ад фашыстаў сотні людзей. Тут ён і даведваецца праўду аб гэтай трагедыі. Але ж гэта так страшна, так балюча даведацца і пачуць усю праўду. І ён нечакана для ўсіх засоўвае галаву ў мох, у грязь. Яшчэ секунда — і ў яго іншыя вочы і ён

увесь — іншы. Ён зразумеў усё і «паказаў» нараджэнне чалавечага сумлення. Ён пастанавіў на цэлую вайну. Да яго падыходзяць жанчыны з масоўкі, якія перажылі сваю вайну і так добра разумеюць гора хлопчыка. І ўжо «не па сцэнарыю» яны пачынаюць цалаваць яго брудную галаву, рукі, плечы, змякаючы яго пакуты, прымаючы яго боль.

Алёша Краўчанка — сёння маскоўскі васьмікласнік, ніколі ў кіно не здымаўся, як не здымаўся ў кіно і Вольга Міронава (Глаша), і Казімір Рабечкі (Юстын). Усе яны не акцёры. У фільме ўвогуле мала прафесійных акцёраў. Так ужо было задумана спачатку — важнейшыя, самыя вобразныя кавалкі паказаць нібыта дакументальнай камерай. Акрамя таго, дабіцца не толькі эмацыянальнага, псіхалагічнага «перасялення» сучасных людзей у той страшы час, але і прыняцця лёсу герояў як свайго. І таму фільм «Ідзі і глядзі» (сцэнарый напісаны Э. Клімавым сумесна з А. Адамовічам паводле яго «Хатынскай аповесці») здымаецца паслядоўна, кадр за кадрам, няма ніводнага «забегу» наперад. Боязь прапусціць што-небудзь самае важнае, асноўнае ўжо не дае магчымасці адступіць ад гэтага прынцыпу.

«Ідзі і глядзі» — гэта наша памяць аб спаленых фашыстамі вёсках і гарадах, але адначасова гэта і гісторыя станаўлення душы падлетка.

— У фільме многа трагічных эпізодаў, — расказвае А. Адамовіч, — але гэта будзе глыбока аптымістычны фільм. Яго аптымізм заключаецца ў тым, што такую ​​трагедыю, такі боль, такія страты можа перажыць толькі чалавек, толькі народ неймавернай патэнцыяльнай сілы. Цаной страт і пакут прыходзяць героі фільма да вырашэння сваіх галоўных пытанняў: па якому праву фашысцкія каты забіваюць тысячы, мільёны людзей?

Хто стаіць за іх спіной? Твой святы абавязак — пакараць забойцаў і захаваць у сабе чалавечую годнасць. Абавязкова захаваць. Людзі павінны перамагчы фашызм, людзі павінны застацца людзьмі.

У працэсе здымак сутыкнуліся і з пэўнымі цяжкасцямі. Калі раней думалі, што сама масоўка «павядзе» сваёй памяццю, сваёй энергіяй, то аказалася, што за апошнія гады многія з удзельнікаў вайны памерлі, іх дзеці і ўнукі ўжо ведаюць яе толькі па расказах. Пры здымцы чыталі ўслых раздзелы з кнігі «Я з вогненнай вёскі...». Пачуўшы свой уласны голас, які быццам гучыць са старога гэтай кнігі, жыхары навакольных вёсак нібыта хацелі стварыць свае кадры фільма пра Хатынь.

Не менш важна для стваральнікаў фільма і пытанне аб вонкавай і ўнутранай

праўдападобнасці. Як перадаць быт, атмасферу і свае адносіны да вайны, калі ты яе сам асабіста не бачыў? Узнікла цэлая дыскусія. Вывучалі фотадакументы і архівы ваенных год, размаўлялі з мясцовымі жыхарамі і ўдзельнікамі Айчынай вайны, шукалі стаўшыя ўжо музейнай рэдкасцю прадметы ваенных будняў. Справай гонару лічыцца пазбегнуць фальшывых дэталей, недакладнасцей.

Увесь фільм прасякнуты антываенным, антыфашысцкім пафасам. «Ідзі і глядзі» — гэта фільм пра тое, як, прайшоўшы ўсе кругі ваеннага пекла, усё немагчымыя пакуты, чалавек застаецца Чалавекам.

Г. ГРЫБОВСКАЯ.

НА ЗДЫМКАХ: пісьменнік А. АДАМОВІЧ гутарыць з акцёрамі ў перапынку паміж здымкамі; кадр з фільма.

Фота А. ДЗМІТРЬЕВА.

ЯК ДРЭВЫ СТАЛІ СКУЛЬПТУРАМІ

КАЗКІ СТАРОГА ПАРКУ

Мы, мінчане, прывыклі чуць ад прыездных такія словы: «Мінск вельмі прыгожы, вельмі зялёны горад». Яшчэ больш захаплення гучыць у водгуках замежных гасцей. Многія з іх на пытанне аб тым, як ім падабаўся наш горад, адказваюць усёго толькі адным словам: «Фантастык! Фантастычна!» Іх вельмі здзіўляе, што нават тут заўсёды чыстае і вуліцы патапаюць у зеляніне.

Колькі ў Мінску сквераў, садоў і паркаў? На гэтае пытанне, акрамя спецыялістаў з трэста «Зеленбуд», напэўна, сёння не зможа адказаць ні адзін мінчанін. Так, іх многа. Але Цэнтральны дзіцячы парк імя М. Горкага вядомы ўсім, нават тым, хто хоць бы адзін раз прыязджаў у Мінск і знаёміўся з горадам. Гэты парк самы стары ў горадзе. Ён быў адкрыты ў 1805 годзе і называўся тады Губернатарскім садом. З таго часу ў ім, вядома, адбылося многа змен, амаль падвоілася тэрыторыя, якая зараз складае 28 гектараў, не раз мянялася і назва парку. Імя вялікага пісьменніка ён атрымаў у 1936 годзе, а ў 1960 быў перададзены дзецям.

Размешчаны ён у самым цэнтры горада, уздоўж Ленінскага праспекта. Гэта любімае месца адпачынку юных грамадзян. Для іх тут мноства самых розных атракцыйнаў, дзіцячых і спартыўных пляцовак, ёсць спецыяльнае дзіцячае кафэ. Ды і бацькам падабаецца пасядзець у ценю дрэў, паназіраць, як дзеці катаюцца на маленькіх поні, кормяць жывых вавёрак, якія прыжыліся ў парку, ці ўсёй сям'ёй паглядзець выстужэнне самадзейных ці прафесіянальных артыстаў. Такія канцэрты ў летні час часта наладжваюцца ў адкрытай канцэртнай зале.

Вось тут у парку я і сустрэўся з людзьмі, аб якіх хачу вам расказаць. Дакладней, спачатку была сустрэча з іх творамі. Аднойчы, ідучы з дачкой па цэнтральнай алеі парку, я выпадкова ўбачыў прыгожую драўляную скульптуру. Велікавокі філін нібы прыляцеў сюды з нейкай казкі. Непадалёк размясціліся яшчэ некалькі фігур звяркоў. Адрозніваецца ў вочы, што рабіў іх майстар з любоўю, адточваючы кожную дэталю. Мы міжволі залюбаваліся гэтымі прыгажунямі. Дачка бегала ад адной фігуры да другой, а я здзіўляўся. Як жа за такі кароткі тэрмін, што мы не наведваліся ў парк, тут змаглі адбыцца такія выдатныя перамены!

У розных месцах нібыта па жаданню чараўніка з'явілася многа дзіўных, па-майстэрску зробленых драўляных скульптур. Казачныя перса-

нажы, звяры, выразаныя ўмелай рукой майстра, гарманічна ўнісаліся ў мясцовы пейзаж. Тое, што яны спадабаліся і дзецям, і дарослым, было адразу відавочна па вясёлых усмешках на тварах шматлікіх гледачоў.

Хоць скульптуры з'явіліся зусім нядаўна, у іх ужо ёсць свае гісторыі, аб якой мне раскажаў дырэктар парку Пётр Якіменка.

— Дрэвы, вядома, жывуць значна даўжэй за людзей, але і яны з часам паміраюць. У нашым парку за некалькі апошніх год мёртвых дрэў стала даволі многа.

Здавалася б, што тут думаць. Прасцей за ўсё спілаваць старыя дрэвы і пасадыць новыя. Але пакуль яны вырастаюць, пройдзе нягледзячы на час. А ці нельга што-небудзь зрабіць са старых ствалоў, якія не змогуць абхапіць і тры чалавекі?

Пётр Якіменка стаў звяртацца за дапамогай у розныя арганізацыі. Яго зразумелі і падтрымалі. У трэсце «Зеленбуд» падалі ідэю ператварыць мёртвыя дрэвы ў скульптуры, а Міністэрства культуры БССР узялося знайсці выканаўцу. Спецыяльна з гэтай мэтай адзін з рэспубліканскіх семінараў майстроў разбы па дрэву ў маі 1983 года быў праведзены на базе парку. Тут яны на практыцы прадэманстравалі сваё майстэрства. Так з'явіліся ў парку першыя тры скульптуры. Усім асабліва спадабалася фігура, зробленая Мікалаем Ерафеевым. Пазней яму прапанавалі зрабіць яшчэ некалькі скульптур, і цяпер Мікалай Мацвеевіч пастаянна працуе тут. За некалькі месяцаў нястомны энтузіяст змог пераўтварыць многія месцы ў парку. Шмат дзіўнага даведаўся я пра гэтага чалавека, многа добрых слоў пачуў пра яго ад розных людзей. Аказалася, што Мікалай Ерафееў зусім не прафесіянальны мастак, а самы што ні на ёсць майстар-самаву. Нарадзіўся і вырас у сялянскай сям'і. Маляванню вучыцца не давялося. Але да прыгожых, да мастацтва цягнула ўжо з ранняга дзяцінства.

— Маляваць пачаў у 6 гадоў. Мае «творы» падабаліся, паказваліся на выстаўках у школе, — раскажае Мікалай Ерафееў. — З таго часу маляванне ўжо не кідаў ніколі, хіба што ў ваенныя гады.

Мікалай Мацвеевіч пайшоў на фронт у 1941 годзе. Уздзельнічаў у герайчнай абароне горада Тулы, у цяжкіх баях каля станцыі Вузлавая. За мужнасць, праяўленую ў барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі, ён узнагароджаны ордэнам Айчынай

ваіны, многімі баявымі медаламі. Мікалай Ерафееў быў тройчы ранены, апошні раз у баях за вызваленне Беларусі. Трапіў у шпіталь пад Мінскам, потым назаўсёды застаўся тут.

— Разбой па дрэву захапіўся ў 1972 годзе, — працягвае ён свой расказ. — Спачатку займаўся гэтым толькі для душы. Потым, калі ўбачыў, што мае работы падабаюцца, стаў удзельнічаць у выстаўках.

Талант Мікалая Ерафеева атрымаў шырокае прызнанне. Ён адзначаны мноствам дыпламаў і ўзнагарод на розных выстаўках, медалём ВДНГ СССР, Дыпламам Акадэміі мастацтваў СССР. Але раней усе яго работы былі невялікія, у асноўным сувеніры. І вось нарэшце выпала магчымасць праявіць сябе зусім у іншых маштабах.

Мікалай Мацвеевіч прыходзіць у парк на досвітку і не спыняе працы да змроку. А ён жа ўжо далёка не малады, на зыходзе сёмы дзесятак.

— Я ўсё жыццё марыў аб манументальнай скульптуры, — прызнаецца Мікалай Ерафееў. — І вось тут, у гэтым парку, можна сказаць, знайшоў сябе. Любому мастаку прыемна, калі яго работы знаходзяць водгук у гледачоў. І я проста шчаслівы, калі бачу, што на тварах дзяцей, якія глядзяць мае скульптуры, з'яўляецца радасная усмешка.

Цяпер Мікалай Ерафееў выразае фігуры жывёл, што насяляюць Беларусь. А наперадзе вялікія планы. Ён марыць упрыгожыць стары парк экзатычнымі звырамі, якія водзяцца ў іншых краінах, казачнымі сюжэтамі.

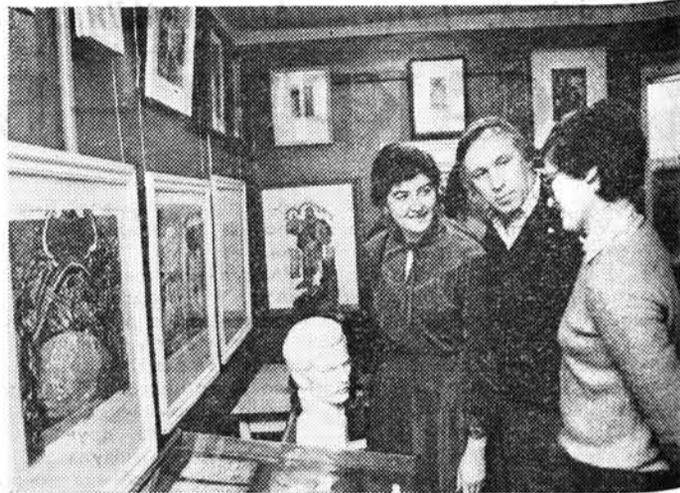
Здавалася б, Пётр Якіменка і Мікалай Ерафееў зусім розныя людзі, але іх аб'ядноўвае вялікая любоў да прыроды. Імкненне да прыгажосці, і робяць яны адну справу — дораць радасць дзецям, упрыгожваюць жыццё ўсім.

І такіх, як яны, многа. Ахова прыроды — справа дзяржаўная, але не была б наша сталіца такой прыгожай і зялёнай, калі б тысячы «добрых чараўнікоў», якія проста любяць дрэвы, траву, усё, што іх акружае, не саджалі ў дварах і на пустычах кветкі, не разбівалі б новых сквераў і паркаў, не дзяліліся б сваёй дабронай і пачуццём прыгожых адзін з адным.

Рыгор ФАМЕНКА.

НА ЗДЫМКАХ: скульптуры, зробленыя Мікалаем ЕРАФЕЕВЫМ у дзіцячым парку імя Горкага ў Мінску.

Фота В. ЦІХАНОУСКАГА.

«Спадчына» — так называецца клуб аматараў мастацтва і літаратуры, які адкрыўся ў Партызанскім раёне сталіцы рэспублікі. Першыя яго наведвальнікі з цікавасцю знаёмяцца тут з выстаўкай твораў беларускіх мастакоў са збору калекцыянера Анатоля Белая. З пажаданнямі поспеху ў рабоце клуба на яго адкрыцці выступілі народны пісьменнік БССР Я. Брыль, мастацтвазнаўца В. Шматаў, мастак М. Купава.

НА ЗДЫМКУ: у выставачнай зале клуба «Спадчына».

Фота Я. КАЗЮЛІ.

АБНАЎЛЯЕЦА НЯМІГА

У тым месцы, дзе ў далёкім мінулым нараджаўся Мінск, цяпер ствараецца вялікі жыллёва-гандлёвы комплекс.

Інстытут «Мінскпраект» правёў конкурс на лепшую будову старэйшай вуліцы горада — Нямігі. Пераможцам стаў праект аўтарскага калектыву на чале з лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі БССР, заслужаным архітэктарам рэспублікі С. Мусінскім.

Мы стараліся распрацаваць такі праект, — раскажае Сяргей Мусінскі, — у якім пераплаціліся б гістарычныя асацыяцыі з бурнай сучаснасцю. І прыйшлі да думкі, што адраджаемая Няміга павінна заставацца буйным гандлёвым цэнтрам, злучаным з новым, сучасным жылым масівам і маючым зручныя камунікацыі.

Няміга стане першай

двух'яруснай вуліцы Мінска. Яе тратуары будуць прыўзняты над узроўнем транспартнага патоку на шэсць метраў і злучацца паміж сабой мастамі. Іншымі словамі, над транспартнай артарыяй з'явіцца пешаходная платформа. Магазіны «Дзіцячы свет», «Універсам», рэстараны, кафэ, бар, кінатэатр фасадам выйдучы на пешаходную платформу, а тыльным бокам прымкнучы да 12-павярховых жылых дамоў. Падплатформенную прастору таксама зоймуць прадпрыемствы гандлю і грамадскага харчавання. Для зручнасці загрузкі іх таварамі, а таксама для патрэб эксплуатацыі бытавых камунікацый прадугледжаны падземны тунель — будаўніцтва яго пачалося.

Цяпер ідзе забудова заходняй часткі вуліцы.

А. ЛІТВИН.

ГУЧЫЦЬ РАМЕЛЬСКАЯ КАДРЫЛЯ

Мастацкі кіраўнік Аляксей Сядляр узмахвае рукой, і ў выкананні інструментальнай групы калектыву гучыць «Рамельская кадрыля». Імклівая «Лявоніха» змяняецца гарэзлівай «Бульбай», а тая пераходзіць у лірычны і грацыёзны карагод «Вяснянка».

У ансамблі народнага танца выступаюць даяркі Валянціна і Вера Шпакевіч, птушніцы Наталля Пыцель, Таццяна Мароз, трактарысты Валерыя Захарыч, Мікалай Хвясечка з калгаса «Запаветы Леніна». У Рамельскім сельскім Доме культуры калектыву існуе адзінаццаць гадоў. Каля сарака маладых спецыялістаў, жывёлаводаў, старшакласнікаў у яго складзе. На рэпетыцыях і канцэртах імкнучыся яны спасцігнуць характар беларускага танца, данесці яго непаўторнасць у мастацкіх, трапных вобразах.

Не менш выразнымі, поўнымі дынамікай атрымліваюцца ў рамельскіх танцораў

рускі танец «Веселуны», украінскія «Гапак» і «Паўзунец», венгерскі «Чардаш». Да 40-годдзя Перамогі калектыву рыхтуе харэаграфічную кампазіцыю «Іх-не забудзем!» — усхваляваны, эмоцыйнае расказ аб усенародным подзвігу ў барацьбе з фашызмам.

Аляксей Сядляр — стваральнік ансамбля. Пасля заканчэння харэаграфічнага аддзялення Гродзенскага культасветвучылішча ён вярнуўся ў родныя мясціны, дзе стаў збіраць танцавальны фальклор. Вучоба ў Мінскім інстытуце культуры дапамагае Аляксею Фёдаравічу творча асэнсоўваць значнае харэаграфічнае спадчынае мінулае, дасягаць у сцэнічных варыянтах палескіх танцаў сапраўднай народнасці. Пры ансамблі створана падрыхтоўчая група з 40 школьнікаў, а ў вёсцы Аздамічы працуе калектыв-спадарожнік.

М. КАЗЛОВІЧ.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.